

Hayastani Kagandc'ek'ë
: Meç Egernin Zoherë
Irenc' Patkernerov.
K'ert'owaçner ew
Yodowaçner Mer
lawagoyn Grognerere [...]

Kapamadjian, Simon (1863-1942). Hayastani Kagandc'ek'ë : Meç Egerin Zoherë Irenc' Patkernerov. K'ert'owaçner ew Yodowaçner Mer lawagoyñ Grogner Zowarcali Not'er. 1919.

1/ Les contenus accessibles sur le site Gallica sont pour la plupart des reproductions numériques d'oeuvres tombées dans le domaine public provenant des collections de la BnF. Leur réutilisation s'inscrit dans le cadre de la loi n°78-753 du 17 juillet 1978 :

*La réutilisation non commerciale de ces contenus est libre et gratuite dans le respect de la législation en vigueur et notamment du maintien de la mention de source.

*La réutilisation commerciale de ces contenus est payante et fait l'objet d'une licence. Est entendue par réutilisation commerciale la revente de contenus sous forme de produits élaborés ou de fourniture de service.

Cliquer [ici pour accéder aux tarifs et à la licence](#)

2/ Les contenus de Gallica sont la propriété de la BnF au sens de l'article L.2112-1 du code général de la propriété des personnes publiques.

3/ Quelques contenus sont soumis à un régime de réutilisation particulier. Il s'agit :

*des reproductions de documents protégés par un droit d'auteur appartenant à un tiers. Ces documents ne peuvent être réutilisés, sauf dans le cadre de la copie privée, sans l'autorisation préalable du titulaire des droits.

*des reproductions de documents conservés dans les bibliothèques ou autres institutions partenaires. Ceux-ci sont signalés par la mention Source gallica.BnF.fr / Bibliothèque municipale de ... (ou autre partenaire). L'utilisateur est invité à s'informer auprès de ces bibliothèques de leurs conditions de réutilisation.

4/ Gallica constitue une base de données, dont la BnF est le producteur, protégée au sens des articles L341-1 et suivants du code de la propriété intellectuelle.

5/ Les présentes conditions d'utilisation des contenus de Gallica sont régies par la loi française. En cas de réutilisation prévue dans un autre pays, il appartient à chaque utilisateur de vérifier la conformité de son projet avec le droit de ce pays.

6/ L'utilisateur s'engage à respecter les présentes conditions d'utilisation ainsi que la législation en vigueur, notamment en matière de propriété intellectuelle. En cas de non respect de ces dispositions, il est notamment passible d'une amende prévue par la loi du 17 juillet 1978.

7/ Pour obtenir un document de Gallica en haute définition, contacter reutilisation@bnf.fr.

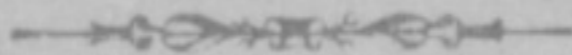
55097

ՍԻՄՈՆ ԳԱԲԱՄԱՃԵԱՆ

ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ՍԵՒՄԵ 1920
Բ. ՊԵՂԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ԿԱՂԱՆԴՉԷՔԸ

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻՆ ԶՈՂԵՐԸ

ԻՐԵՆՅ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐՈՎ

ՔԵՐԹՈՒԱԾՆԵՐ ԵՒ ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ

ՄԵՐ ԼԱԻԱԳՈՅՆ ԳՐՈՂՆԵՐԷ

ԶՈՒԱՐՃԱԼԻ ՆՕԹԵՐ

ԵԻԼՆ. ԵԻԼՆ.

Կ. ՊՈԼԻՍ

ԳՐԱՏՈՒՆ Ս. ԳԱՐԱՄԱՃԵԱՆ

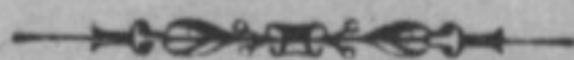
Զաքարյանքըլար, Աղբիւրին մօտ, Թիւ 50

1919

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Օ. ԱՐԶՈՒՄԱՆ

ՍԻՄՈՆ ԳԱԲԱՄԱՃԵԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ԿԱՂԱՆԴՉԷՔԸ**

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻՆ ԶՈՂԵՐԸ
ԻՐԵՆՑ ՊԱՏԿԵՐՆԻՐՈՎ

ՔԵՐԹՈՒԱԾՆԵՐ ԵՒ ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ
ՄԵՐ ԼԱԻԱԳՈՅՆ ԳՐՈՂՆԵՐԷ

ԶՈՒՍՐՃԱԼԻ ՆՕԹԵՐ

ԵԻԼՆ. ԵԻԼՆ.

Կ. ՊՈԼԻՍ

ԳՐԱՏՈՒՆ Ս. ԳԱՐԱՄԱՃԵԱՆ

Զարմաքճըլար, Աղբիւրին մօտ, Թիւ 50

1919

ՅՈՒՐ
ԼՅԱ

2008-130183

ՏՊԱՐԱՆ ԵՒ ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ

Օ. ԱՐԶՈՒՄԱՆ

№ 251

Հ Ա Յ Ն Ա Հ Ա Տ Ա Կ Ն Ե Ր Ո Ւ Ն

Պարզ գործաւորի աղտոտ տարազը ուսերուս վրայ՝ կուզամ գործակցիլ հայ պանթէոնի շինութեան: Եթէ չկարենամ դնել սա տկար ձեռքերուս անկիւնաքարերն այդ նուիրական տաճարին, կրելով քար Մասիսու կողերէն եւ կամ ափ մը աւազ Եփրատի սահանքներէն, գէթ փոքր խաչքար մը դնեմ անոր կամարներուն տակ ու անոր մուտքին առջեւ քարձրացող Արմաւիրի սօսիներուն ու լացող ուռիներուն փարիմ անհուն խանդով:

Փա՛ռք եւ օրհնութի՛ւն Ձեզ, ո՛ւ պաշտելի նահատակներ, Դուք մեր երեւակայութեան առջեւ կուզաք իբր զարհուրելի տուամի մը մէջ, որուն արիւնոտ վարագոյրը վեր առնելու պիտի սոսկայ ամենէն անգութ ձեռքն անգամ:

Ա՛խ, մեր հոգիներէն սոխակներ փախած են ու հոն միայն բուեր կ'եղերերզեն:

Ամենէն տխտան հանճարներն անգամ անկարող մեր աղէտքին մեծութիւնը պատկերացնելու պիտի փշրեն իրենց գրիչները ու քարերու զարնելով պիտի խորտակեն իրենց քնարները :

Այդ աղէտքին ականատես զգայուն միսիոնարներ իրենց սրտի ցաւէն խենդեցած են :

Ո՛վ պաշտելի նահատակներ, Ձեր սրտանմլիկ աղա-

դակները , արցունքն ու հառաչանք , բողոքն ու անէծք
հրեշտակներ ոսկի սափորներու մէջ ամփոփելով տարին
Յաւիտենականին առջեւ ու Ան պատգամ գոռաց ու հը-
րամայեց զայրոյթով թէ պէտք է վերածնի Հայ սերունդը :

Ահա մեծ սփոփանքը՝ զոր կ'աւետեն մեզ իբր Յաւի-
տենականին Առաքեալներ՝ Անգղիա , Ամերիկա , Ֆրանսա ,
Իտալիա եւ այն ազնիւ ազգեր , որոնք համախմբուած են
իրաւունքի դրօշակին տակ :

Ուրեմն , ո՛վ պաշտելի նահատակներ , դիտեցէք վերէն,
ամպերու շղարշին տակէն հոգիի աչքերով շղթաներու շա-
ռաչածայն խորտակումը Հայ բազուկներուն վրայէն ու
խնդագին դիտեցէք Հայ աշխարհը Ազատութեան արշալոյ-
սին ոսկի մազերով ծածկուած :

ՍԻՄՈՆ Գ.Ս.ՐԱՄԱՆՅԱՆ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՐՈՍԱՅՈՒՄ

ՍՄԲԱՏ ԵՊԻՍԿՍՈՍԱՏԵՐԵԱՆ

Առաջնորդ Կարնոյ, ծնած Ատաբաղարի, 1871 ին:

ԱՐՏԱԻԱԶԴՒ Վ. ԳԱԼԷՆՏԵՐԵԱՆ

Առաջնորդ Եդեսիոյ, ծնած 1876ին, Պրուսայի Եէնիճէ գիւղը: Գործերը «Միութենական հարցն և Շնորհալի», և Սարսուռներ:

Վ Ա Ր Դ Դ Է Ս

(Յովհաննէս Սերկենկիչեան)

Օսմ. Երեսփոխան, ծնած Կարնոյ 1871 ին:

ԳՐԻԳՈՐ ԶՈՀՐԱՊ

Օսմ. Երեսփոխան, փաստաբան, գրագէտ, ծնած 1862ին Կ. Պոլիս: Իր գործերը, Անհետացած սերունդ մը, Խղճմանստի ձայներ, Կեանքը ինչպէս որ է, Լուռ ցաւեր:

ՍԱՀԱԿ Վ. ՕՏԱՊԱՇԵԱՆ

Առաջնորդ Պրուսայի, ծնած է 1875ին Սեբաստիա:

ՏՕԲԹ. ԿԱՐԱՊԵՏ ԽԱՆ ՓԱՇԱԵԱՆ

Գրագէտ, ծնած է 1864ին Կէտիկ Փաշա: Հեղինակած է բազմաթիւ գործեր, առողջարանական և վիպական:

ԱՐՏԱՇԷՍ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

Գրագէտ, բանաստեղծ, ծնած է Մալխարա, 1873ին: Իր գործերն են, Երկունի, Լիւսած Քնար, Նոր Քնար:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

Բանասէր, ծնած է Եւզոկիա, 1870ին: Յօրինած է «Եւզոկիոյ հայ գաւառաբարբառ»ը, «Ոգեհարցութիւն և Մագնիսականութիւն», գրած է Գերականութեան դասընթացք մը և ընթերցարաններ:

ՊՍԱԿ Ծ. Վ. Տ. ԽՈՐՈՍՅԱՆ
Առաջնորդ Խարբերդի, ծնած
է 1882ին.

ՏՕՔԹ. Ռ. ՍՏԵՒԱԿ
(Ռուբէն Զիլիկիրեան)
Գրագէտ, ծնած է Սելվրի,
1885 Փետր. 15ին, գրած է բազ-
մաթիւ յօդուածներ առողջաբա-
նական, առ անձին հրատարակած
է Կարմիր Գիրքը :

ՏԻՐԱՆ ՔԷԼԷԿԵԱՆ
Հրատարակագիր, ծնած է Կե-
սարիա. խմբագրապետ Սապահի,
հեղինակ Ֆրանսեթուրք ստուար
բառարանի մը.

ԳԱԳԻԿ ՕԶԱՆԵԱՆ
Հրատարակագիր և ուսուցիչ,
ծնած է 1882ին Նապին Գարահի-
սարի մէջ. յօրինած է երկարա-
շունչ աշխատասիրութիւններ, իր
գլխավոր գործն է Պատմութիւն
Հայ լեզուի և Բանահիւսութեան :

Բացի այս նշանակուածներէն Մեծ Եղեռնին զոհերն են .
ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՆԵՐԷՆ՝ Խոսրով Եպիսկ . Պէհրիկեան (Կե-
սարիա), Եզնիկ Եպիսկ . Գալփաքճեան (Բալու), Ներսէս
Եպիսկ . Դանիէլեան (Եօզկատ), Խորէն Եպիսկ . Դիմաքսեան
(Կիւրին), Սուրէն Վ . Գալէմեան (Բաղէշ), Համադասպ
Վ . Եղիսէեան (Ճանիկ), Գէորգ Վ . Թուրեան (Տրապիզոն),
Անանիա Վ . Հազարապետեան (Բաբերդ), Մելքիսեդեկ Վ .
Հովիւեան (Քէմախ), Ներսէս Վ . Մկրտիչեան՝ Առաջն . փո-
խանորդ Եւզոկիոյ, Օնան Վ . Կիւմիւշխանէի վանքին վա-
նահայր, Յովհ . Վ . Մուրատեան՝ Մշոյ Ս . Առաքելոյ վանքի
վանահայր, Կարապետ Վ . Յակոբեան (Կունոսոս), Երեմիա
Վ . Լիֆորեան (Պէյրութ), Սահակ Վ . Սարգիսեան (Պէյրութ),
Յովսէփ Վ . Սողոմոնեան (Խարպէկ), Արդար Վ . Եօթնեղբայր-
եան (Խնուս), Վարդան Վ . Յակոբեան՝ Մշոյ Ս . Կարապետ
վանքի վանահայր, Կորիւն Վ . Արապեան՝ (Բասեն), Վաղի-
նակ Վ . Թորիկեան (Շապին Գարահիսար), Բարսեղ Վ . Ման-
կըւեան (Սիս), Սահակ Վ . Չղաքեան (Սիս), Ներսէս Վ . Տ .
Բարթողեան (Արմաշ), Յովհ . Վ . Մավեան (Արմաշ), Հ .
Մատթ . Վ . Գարակէօղեան, Կարապետ Քնն . Մխալեան
(Պարտիզակ), Յուսիկ Քնն . Քաջունի (Արաբկիր) :

ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆՆԵՐԷՆ՝ Յարութիւն Շահրիկեան (փաս-
տարան), Սարգիս Մինասեան (խմբագիր, ուսուցիչ), Մու-
րատ (Համբարձում Պօյաճեան՝ օսմ . երեսփոխան), Յար .
Ճանկիւլեան (գործիչ), Ներսէս Փափազեան (Մաշթոց վրդ .
խմբագիր), Աշխարունի Տիգրան (Մերուժան Վ .) Ժագ Սա-
յապալեան (հրատարակագիր), Արիստակէս Կասապարեան (փաս-
տարան), Տոքթ . Պեննէ Թորոտեան (որ իր 19 ընկերներով
կախաղան հանուած է), Սիամանթօ (բանաստեղծ), Վուամ-
եան (Օ . Դերձակեան՝ Օսմ . երեսփոխան), Եր . Արմաքէշխան-
լեան (հրատարակագիր), Սարգիս Սուին (առևտրական),
Ներսէս Չաքարեան (ուսուցիչ), Միհրդատ Հայկազն (առև-
տրական), Տիգրան Չէօկիւրեան (ուսուցիչ), Բ . Շահպազ
(հրատարակագիր), Արրահամ Հայրիկեան (ուսուցիչ), Յովհ .
Գլըճեան (գրավաճառ), Մ . Վարժապետեան (ուսուցիչ) :

Մեր Բողոքական և Հռովմէական եղբայրներն այլ շատ մեծ կորուստներ ունեցած են, որոնց ցուցակագրութեան համար այս սուղ էջերն անբաւական են դժբախտաբար: Երեւելի քարոզիչներ, ուսուցիչներ և ուսուցչապետներ այս անլուր աղէտքին զոհ գացած են, իրենց պատուական հասարակութեան հետ: Վենետիոյ Մխիթարեան Հայրերէն զոհ ինկան Տրապիզոնի մէջ տեսուչ Հ. Մկրտիչ Սարբեան, Հ. Կ. Տէր Սահակեան, ծանօթ իրենց կարեւոր երկասիրութիւններով, Հ. Թովմաս, Մէրտինի մէջ, Հ. Պողոս, Տրապիզոնի մէջ:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿ ԿՂԵՐԷՆ՝ Կարապետ Եպ. Քչուրեան, Ստեփան Եպ. Իօրայէլեան (Պարբերդի Առաջնորդ), Յակոբ Եպ. Թօփուզեան (Մուշի Առաջնորդ), Լեւոն Արքեպ. Քէչէճեան, Միքայէլ Եպ. Պաշատուրեան (Մալաթիոյ Առաջնորդ), Անդրէաս Եպ. Չէլէպեան (Տիարպէքիրի Առաջնորդ), Իգնատիոս Արքեպ. Մայուեան (Մարտինի Առաջնորդ), Մկրտիչ Վ. Գալոյեոզեան, Սահակ Վ., Սահակ Վ. Թէրզիպաշեան, Արսէն Վ., Վարդան Վ., Յովհաննէս Վ., Նաում Վ. Շոտեան, Գարրիէլ Վ., Անդրէաս Վ., Յովսէփ Վ., Մատթէոս Վ., Իգնատիոս Վ., Յակոբ Քհ., Գրիգոր Վ. Փիլիպպոսեան, Սարգիս Վ. Պաշատուրեան, Դեւոնդ Վ. Մինասեան, Յովհաննէս Վ. Ներսէսեան, Յակոբ Վ. Փարթամեան, Սարգիս Քհ. Եավիեան, Յարութիւն Վ. Փերուզեան, Ստեփան Վ. Չաքարեան, Յակոբ Քհ. Քէչիչեան, Յակոբ Վ. Մելիքեան, Աթանաս Վ. Դաղարոսեան, Յարութիւն Վ. Եւնազեան, Ստեփան Վ. Լավրմեան, Յովսէփ Վ. Գարազաշեան, Պողոս Վ. Գարազաշեան, Պետրոս Քհ. Ապաղեան, Ամբրոսիոս Վ. Քրիստինեան, Աւետիս Վ. Փիլիպպոսեան, Յարութիւն Վ. Թուրշեան, Մատթէոս Վ. Հաճեան, Դրանիկոս Վ. Հանեան, Վարդան Քհ. Կոստանեան:

* Անիրաւութիւն մը գործած ըլլալու գաղափարը կը ննեւ գիտ երբ կը մտածեմ թէ գաւառական խոր անկիւններու մէջ վարագուրուած բազմաթիւ տղանոցն՝ որոնք զոհ եղան ՄԵԾ ԵՂԵՄԻՆԻՆ, անկարելի եղած է ինձ ներկայացնել հոս: Այս մասին միջոցներուս անբաւականութիւնը խոստովանելով կ'աղաչեմ իմ ազնիւ ընթերցողներուն, որ յետին միտքերու չի վերագրուի այս ակամայ թերութիւն: Խորին մեծաբանք բոլոր ինկածներուն հետ նաեւ այն պայծառ իմացականութիւններուն՝ զորոնք խաւարեցուցին վայրագ շարագործներ:

1919

ՈՂՋՈՅՆ, ՆՈՐ ՏԱՐԻ

*
*

Բարիք յուսալով քեցն, Նոր Տարի,
Խանդով կ'ողջունենք գալուստդ բարի:
Անձրեւներն առաս, սառ ձիւնն ալ ձմրան
Թափէ՛ հայրենի արտերուն վրան
Որ հողին ծոցին ծալփերուն մեջէն
Յորեններ ծրլին, հասկեր բողբոջեն,
Եւ մրժակին երդն ու հովուին կրտուր՝
Վայելեն հացին շրնո՛րհին երկնասուր:

Ողջո՛յն, Նոր Տարի.

Գալուստդ բարի,

Թո՛ղ բերք սայ բեղուն

Հայոց բոյսերուն:

*
*

Թո՛ղ հովերդ անուշ փրչեն զարունի. . .
Այ՛ մը չ'արժասուէ՛, սիրճ մը չ'արիւնի:
Մայիսին վարդեր թո՛ղ բացուին, բուրեն.
Շուրթներ յագեցան սիրոյ աղբիւրէն
Եւ մասաղ մայրեր բի՛ւր գորովանով
Օրօրներ երգեն օրաններու հով,
Եւ իրենց սափուկ արգանդէն բերրի
Սերունդ մ'հարազատ թո՛ղ պսղաբերի:

Շնորհէ՛, Նոր Տարի,

Այրեր քաջարի

Սիրով պատարուն

Հայոց կոյսերուն:

*
*

Մեր հոգին կիրճով թո՛ղ չը բորբոսի,
Ռիակալութեան աններող ոգի,
Ասելի կամփեր, սեւ դաւեր ու նենգ՝
Մեր միտքէն, կուրծքէն իսպառ դո՛ւրս վանենք:
Նո՛ր Տարի, մեր մուր ամպերուն վերեւ
Գու հրահոսան փայլեցո՛ւր արեւ
Որ՝ Պասւոյ, Պարսի՛ լայն, մշտադալար
Ճամբուն վրայ յառաջ երթանք անմուլար:
Ողջո՛յն, Նոր Տարի,
Գալուսդ է բարի.
Յոյ՛բեր տո՛ւր վառվռուն
Հայոց յոյսերուն:

*
* *

Հայն, աչերն ուղղած միտս երկինքն ի վեր,
Կրցած է կրել շատ զրկանք ու ցաւեր
Եւ, ջերմ հաւաստով, կամփով անըրկուն,
Ազգութեանց կարգին մեջ՝ մընալ կանգուն:
Նոր բարի Տարի, ժպտե՛ր դուն անոր,
Կեանք մը պարգեւէ՛ր երջանկաւորի
Որ հայրենաստենչ իղձերն իր ամեն
Հասնին ովասխան որուն կը դիմեն:
Ողջո՛յն, նոր Տարի,
Թո՛ղ գալուսդ՝ արի
Մարմին սայ թրթռուն
Հայոց յոյսերուն:

Ա.Ղ.ՆՐԱՍԱՆԴԻ ՓԱՆՈՍԵՍԵ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՊՐՈՒԿՆԵՐ
ՄԱՆՈՒԿ ՅԻՍՈՒՍԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

Հ Ո Վ Ո Ւ Ի Կ Ը

Բերեհեկի մըսուրիսի քով՝
Յիսուս Մանուկն երբ ծնած էր նոր՝
Հոն հովիւներ եկան անոր,
Պաշտելու զի՛նքը ջերմ սիրով:

Առին իրենց հետ ընծաներ
Որ Յիսուսին զան նշխրեան,
Առաս պսուղ, մեղր ու կար,
Փափուկ ճերմակ աչ գգար:

Ծերուկ հովիւ մը քերաւ զան
Իրեւ նուէր կամ պատարագ,
Պզտիկ հովիւ մըն աչ պատկառ
Հեռուներէն եկաւ արագ,
Ու պաղ քարին վըրայ քափեց
Տափ արցունքի սարսափ մը մեծ:
Վաւընգի ա՛յդ խեղճը ջուներ
Ուրիշ բան մը տալու նշուէր:

Անէր սոխոս որք մըն էր ան՝
Քարի մարդոց ձեռքին կարօտ,
Ուսի արտին սերը լմիայն
Ընծայ քերաւ Յիսուսին մօտ.
Այդ առաջին անգամն էր որ
Հարուստ եղաւ եւ ունեւոր:

Եանկարծ աչտերը փայլեցան.
Առաւ իր արիւնգը եղեգնիկ,

Ու անդեղի մը ֆաղցրաձայն
Մըսուրիկն ֆոյ երգեց անդմիկ:

Յիսուս Մանուկն, Յովսէփ, Մարիամ
Իոն եղան այդ ձայնէն սիրուն,
Որ նըւագոյնն անուշահամ
Թրքուացուց խորքն անոնց հոգւոյն:

Իրիկունները միշտ կուգար
Մանուկին ֆունն օրօրէն,
Որ ժըպիտով զըւարթարար
Որքին կ'ըլլար շնորհակալ:

* *

Թե չունիս բան մը Յիսուսին տալու
Աղֆաս հովուին պէս, ի պատիւ անոր
Կրնամ դուն երգել երգ կամ աչիւն,
Եւ վերէն առնել օրհնութիւններ նոր:

Կ Ա Յ Ծ Ո Ռ Ի Ի Կ Ն Ե Ր Ը

Յովսէփ՝ Մարիամ արագ կ'երթան
Որ անտանէն դուրս ելլելով
Շուտ հասնին տեղ մը ապահով . . .
Բայց իցաւ մութը գիշերուան:

Երբ ա՛յ յիկն տեսնէր ճարձքան,
Աղօթք մ'ըրիկն արտակրէր.
Ահաքեկած էջն աչ անքան
Բայց մ'իսկ առնել կը վարանէր:

Սկսաւ Յովսէփ խոկալ տեսնել,
Ու արքին վիշտն էր անպատշաճ.

Ինչպէս զտեղ եղբ մը յայտոյ . . .
Յանկարծ տեսաւ, թուփին մեջն էր
Որ պայրդաց աստի մը շող,
Յետոյ անոր նրմանները — կայծոռիկներ —
Շուրջ թելածելով կ'ընեն եղբուց,
Ու ծառաղելով շոյտեր մութին մեջ՝
 Յոյց տըին ելին անտառին
 Որ մոլորած չը թափառին:
Այսպէս դժուարին այդ ճամբուն վրայ
Օգնեցին անոնք Մանուկ Յիսուսին.
Տե՛ս անասնիկ մ'իսկ մանր ու սին
Կրնայ Տիրոջ ըղբայ ծառայ:

*
* *

Պէտք է որ դուն ալ Յիսուս Մանուկին
Ամեն ճամբու վրայ՝ սի՛րտդ նրբիւն.
Նախանձն ունեցիր այդ անասնիկին՝
Որ Տիրոջ անցել ըղբայ յուսերն:

ԲՈՐՈՏ ԱՂԱԽԻՆԸ

Չար Հերովդէս ուզեց որ
Յիսուս Մանուկն ըստաննէ,
Բայց Հրեշտակ մ'երկնաւոր
Սուրբ Յովսէփին կը ձայնէ.
«Ա՛ն Մանուկդ ու մայրն, ու մի՛ մընար հոս,
 Փախի՛ր Եգիպտոս»:

Ճամբայ եղելով՝ անցան ձոր ու սար,
Առտու՝ իրիկուն փայեցին երկար,

Ուրիշ ճար չիկա՛ր
Մանուկը վսակոյն փրկելու համար:

Չիրենի ծարա՛ւը սանջեց շա՛ս . . .
Չորս դիև Յովսէփ կը նայէր զո՛ւր,
Անցած տղիև մէջ անասրս
Կրնա՛ր գտնել աղբիւր կամ ջուր:

Ճանքուն վրայ հանդիպեցաւ գեղջուկ մի կիև՝
Որ ձեռքն ունէր յեցուն կուժ
Կարով մը թարմ ու անուշ,
Ու տուաւ անկէ Մանուկին:

Կրնոջ տեսքը սակայն սոսկուն պատճառեց.
Բորոսա՛ծ էր ձեռքն ու երեսն ալ նոյնպէս.
Բայց երբ Յիսուս իր թաթիկը կարկառեց
Ու փայփայեց անոր ձեռքերն ու երես՝
Որ շնորհակալ ըլլայ թարի այդ կրնոջ,
Արդեւ մարմինը մաքրուած էր անբողջ:

Երբ մօտ հասաւ առուի մը ցած՝
Կիևն իր դէմքը ուզեց դիտել անգամ մ'ալ . . .
Ա՛խ, ո՛րքան էր գեղեցկացած.
Բայց չէր կրնար իր աշխարհն հաւասար:
Լի զարմանքով զննեց իր դէմքը նորեւ,
Ու չէր գիտէր՝ ի՛նչ պատահած էր իրեն,
Բայց վերջապէս շունչ աղերս կատկած՝
Թէ Մանուկին ձեռքն այդ հըրաշքն էր գործած:

*
* *

Թէ ցաւ ունիս, սիրուն որդեակ,
Օ՛ն, Յիսուսին մօտեցիր,
Որ ընդունիս դուն ալ համակ
Առողջութեան ձօն ու ձիր:

ՍՂԻՇԷՆ ԲՐԿՆՊԻՍԷ. ԴՈՒՐՇԱՆ

Ա Ջ Գ Ե Ր Ո Խ Յ Ա Ր Ո Խ Թ Ի Ի Ն Ը

Չորս տարի է որ Կռոնոսի սայրասուր մանգաղը առաւօրէն հնձեց հայ բեղուն դաշտին հունձերը. չորս տարի է որ մահասփիւռ Ահրիմանին — Չարութեան դելին — արիւնագանգ սուրը՝ յանձին ճիւղակերպ բորենիներուն՝ հայ արիւնով ուռգեց լերկ սարերն ու անջրդի ամայութիւնները. չորս ամանոր է որ բոցաշունչ մրրիկներ խանձեցին ամէն ծիւ եւ կանաչութիւն հայ կեանքի, խաւարակուռ ամպերով ծածկեցին երկինքը, առանց թողլու որ կենսաբեր արեւը իր ջերմիկ ճաճանչներով զուարթացնէ տրտմաթախիծ սիրտերը:

Եւ երբ 1919ի սեմինջփրայ կանգնած՝ պահ մը փորձենք արիութիւն ունենալ ակնապիշ զննելու հայ իրականութիւնը, պիտի տեսնենք միայն աւերակոյտներ, քանդուած օճախներ, կիսակործան տաճարներ եւ խոպան ու անմարդի դաշտեր, որոնց վրայ դիւակուինչ ազուաւներու երամները կը խայտան եւ չարաշուք բուերու վայերգութիւնը կը լսուի: Կարծես թէ մահուան տարերային շունչը ամենի ալիքներով փչած անցած է հայկական բնագաւառներէն մարդկային ոսկրակոյտներ ցանելով ամէնուրեք:

Սակայն այդ ոսկրոտին ցամքած եւ անկենդան կմախք մը չէ երբեք, այլ մոխիրներու տակ թաղուած կեանքի վառ կայծեր. եւ հողին արգանդին մէջ ամփոփուած ներոյժ ու կուռ սերմեր, Եզեկիէլի վսեմ Տեսիլքին համաձայն (Գլ. 1, Գ.) կ'սպասեն Աստուածային շունչի մը, որ հրաթեւ սաւառներով այդ մուռլական անհուն դաշտին վրայ, ջիղ, մարմին, մորթ պիտի տայ այդ զօսացած ոսկորներուն եւ անոնք պիտի վերականգնին հզօր ու կենդանի:

Հայրենասէր մարգարէն՝ գերեվար, բնաջնջուած Իսրայէլացիները կ'ոգևորէր յարութեան հեռապատկերով մը. «Այսպէս, կրսէ, Տես այդ ցամքած ոսկորներուն, Ահա՛ կենդանի շունչ մը պիտի փչեմ ձեր վրայ, ձեզի պիտի տամ

ջիղեր, դնդերներ, մորթ, իմ ոգին պիտի փչեմ ձեզի, պիտի վերակենդանանար:» «Եւ մարգարէացայ, եւ եմուտ ի նոսա շունչն եւ եղեն կենդանի, եւ կանգնեցան կացին ի վերայ ոտից իւրեանց ժողովուրդ բազում յոյժ յոյժ:» Ինչ խորհրդանշանական պատկերացում նահատակ եւ ազատութեան ծարաւի ազգերու:

Հայկական զանգուածային անողորմ ջարդերը հայրենիքին սուրբ սեղանին վրայ կատարուած երկնային զոհագործութիւն մըն է, որուն արեան կայլակներէն փայլակնացայտ պիտի շողայ Ազատութեան հրաշափառ Արեւը: Բազմաչարչար հայութիւնը իր դիւցազն եւ պանծալի մարտիրոսներուն աճիւններէն պիտի վերկենցաղի ոսկեփետուր փիւնիկի մը պէս, եւ կեանքոտ ներդաշնակութիւններով պիտի լեցնէ իր մայրենի նուիրական բնագաւառներուն յուիկ ու մռայլամած ամայութիւնները:

Ա՛յ պէտք չէ որ վհատինք յուսահատ այրիի մը պէս յաւերժացնելով մեր սուզն ու տրտմութիւնը. այլ գօտեպնդուինք ապրելու նոր ու ճշմարիտ կեանք մը, մնալով այն բարձրութեան վրայ ուր կենդանի եւ ազատ ազգերը միայն կրնան ելնել:

Եւ արցունքոտ ու զահանդած աչքերս մեր արիւնտա անցեալէն դարձնելով դէպի մերձաւոր ապագան, հոգիի աչքերով կը նշմարեմ արհաւրալից ամպերէն վեր ծագող ազատութեան զմայլելի արեւը որ վսեմ ճահանչումներով կը շողափայլի Մասիսի գագաթին վրայ, եւ իր կենսաբաշխ շողերուն խուրձերով կը գեղազարդէ բնաշխարհին գեղեցիկ լեռները, ծաղկալից հովիտները եւ արգաւանդ դաշտերը: Ստեղծագործող նոր կեանքի մը սարսուռը կ'ոգեւորէ հայ հոգիները: Ամայի դաշտերը ոսկեփայլ հունձքերով կը ծփան, եւ երակներուն վրայ գեղակերտ քաղաքներ կը բարձրանան, եւ ազատութեան դրօշը խրոխտ ու յաղթապանժ՝ իր բազմերանգ ծալքերով կը հովանաւորէ վերածնած Հայաստանը:

Չեն մեռնիր այն ազգերը որ կռուիլ գիտեն Ազատութեան համար:

25 Նոյմ. 1918

ՄԵՍՐՈՊ ԵՊՍ. ՆԱՐԹԵԱՆ

ՎՄԵՆԱՅՆ ՍՐԲՈՅ

Ջանգալները ղողանջեցին մեռելոցի կանչն ոգեւար:
Ծանրաթախիժ օրն անձրեւոս կը սարածուի փաղփին վրայ,
Իւրաքանչիւր ոք կը լքէ իր ըզբաղումը՛ն առօրեայ,
Մեռելներու գեղահանդես, նըւիրական փառփին համար:

Շիրմասանին մեջ վաղընջուց, ուր դամբաններ կան զարդարուն,
Ջրարթութիւն մը սրտական կ'ընդելուզուի ծիլ ծաղկանց հետ,
Եւ սառուցեալ պախուրցն ուժգին, ուռիներուն մեջէն նամէս,
Խօյ սաղարթներ ու սարսուռներ կը ցանցընէ շիրիմներուն . . . :

Ջանգալները ղողանջեցին մեր խեղներուն կանչն ոգեւար:
Ո՛վ զրոյցումներ, յիշատակներ, ո՛վ մենութիւն, ո՛վ սրւայսանք,
Սիրուածներու բարբառն է որ, մեր ականջին կը հասնի ցանգ,
Մինչ, ողջերու հոգին կ'երթայ մեռելներուն դին թեւապար:

Հողին վրայ, սրգասարազ բազում կիներ կը ծընրադրեն,
Մահը լալով իրենց զաւկին կամ եղբօր կամ ամուսնոյն,
Ու կը դառնան յամբընթացիկ, հոգիներնին ցաւով լեցուն,
Տառապահիւժ՝ պատերազմին իրենց առթած վրէժի բեռէն:

Մեռելոցի՛ դուք զանգալներ, ղողանջեցէ՛ք անոնց համար,
Որ կը հանգչին խաղաղութեամբ լրօնութեան մեջ յաւիտենին.
Եւ կիպարիսն՝ որ վայրահակ՝ կը հառաչէ պատին մէկ դին,
Անոնց պատմէ՛ր թող արցունքներն, զորս կը հեղունք առասաբար:

Թարգմ. ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԱՌԻՔ

ԾԱՆՈԹ .— Ֆրանսացի գերիի մը սրտառու չ մէկ ողբն է վերոգրեալը, գրուած՝ 917ի Ամենայն Սրբոց տօնին առիթով:

Կ Տ Ա Կ Ը

Վ Ա Ղ ՈՒ Ա Ն Մ Ա Յ Ր Ե Ր ՈՒ Ն

Ոճիրի աշխարհին մէջ, սև պերողը գլխիս, արիւնոտ գրրգրիքն ուսիս, երիթացած ու թէև վտիտ ճամբորդուհին եմ խըրոխտ . . . :

Կարօտով կ'սպասէիք ինձի, մայրեր, անպարագրելի անդունդներու, անագնատեսիլ ճամբաներու ճամբորդուհին եմ, ու ձեր դուռը կը դարնեմ . . . :

Իէմքիս վրայ կատաղութեան հնոցներ կը վառին, սրբտիս մէջէն լաւաներ կը ժայթքին, ու վրէժս անուն չունի, կայծակներէն կը ծնի . . . :

Իմ չարչարանքս տկարութիւն չէ ճանչցեր, գազաններու օձապտոյտ անդունդներէն՝ հովի պէս սուրացեր ու ձեր մէջն եմ հիմայ, մայրե՛ր . . . :

Ի՛նչ վատութիւն է ասիկա, ձեր աչքերուն մէջ, կայծի տեղ արցունք կը տեսնեմ, արիւնի տեղ, արցունքի ծովեր, ձեզի կտակներ եմ բերեր . . . :

Ես գայլերու և բորենիներու խնջոյքէն կը դառնամ, ձեռքերս լեցուն են ընծաներով, ձեզի արիւնոտ սրտեր եմ բերեր . . . :

Վագրերու անաւոր կլափներէն ու արծիւին պողպատէ կըտուցէն խլեցի զանոնք, անա լեցուն եմ նուէրներով . . . :

Մայրե՛ր, համբուրեցէ՛ք վարդերը որ զոհաբերուած քոյրերուս և եղբայրներուս արեան կայլակներէն եմ հիւսեր . . . :

Սրբեցէ՛ք սա փուճ արցունքները, խայտացէ՛ք, քանզի շողեր, լոյսեր ու արևներ եմ բերեր ձեզի . . . :

Բոլոր սանձուած զայրոյթները թո՛ղ արձակուին այսօր, և դողդղացող շրթունքները թո՛ղ մռնչեն, կտակներ ու հաւատքներ բերի ձեզի . . . :

Նշմարեցէ՛ք կարմիր արշալոյսները՝ որ ձեր հետքերուն տակ կ'արիւնին, անոնք իմ տանջուած ցեղիս արեան կաթիլներէն կը ծագին . . . :

Լսեցէ՛ք, ահագնալուր մռնչիւնը, ձեր ականջները վարժուեցան արդէն անոր, խուլ հծծիւններն են, ահաւոր մռնչիւնի փոխուած :

Հազա՛ր բերաններ են անոնք և հազարնե՛ր, և անոնք թո՛ղ չդադրին մռնչելէ, մայրե՛ր, ականջ դրէ՛ք այս անսահման երգին, որ կտակն է մեր զոհերուն . . . :

Վրէ՛ժ, կը գոչեն անոնք, վրէ՛ժ, վրէ՛ժ կը գոռան ձեր ոտքերուն տակ արիւնոտ սրտերը, որ բորենիներու խնջոյքէն յափշտակեցի . . . :

1918

ԶԱՐՈՒՀԻ ԳԱԼԷՄՔԵԱՐԵԱՆ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՀԱՅ ՀԱՆՃԱՐԻՆ ԳԵՐԱԶԱՆՅՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Հայազգի զօրավարներուն մէջ՝ որ Բիւզանդական Կայսրութեան ծառայեցին, մեծագոյնը եղաւ Յովհաննէս Զմշկիկ։ Կարճահասակ, շիկահեր, թաւայօն, խածակն, յանդուգն ու դնդերային սոսկալի ուժով օժտուած էր Յովհաննէս Զմշկիկ, որ իր մարմնական զօրութեան, զոր ժառանգած էր իր նախնիքներէն, կը միացնէր իր որդեգրած հայրենիքին Բիւզանդիոնի զարգացումը, իր զօրագունդերուն կ'ուզէր այնպիսի ազդու ճառեր, որ զինքը սիրելի կ'ընէին բոլոր Յոյներուն։ Այն բազմաթիւ յաղթութիւնները, զոր տարաւ Պուլկարաց և Արաբացոց վրայ, Կայսրութիւնը փրկեցին։ Իր թագաւորութիւնը կարճատեւ եղաւ, բայց բաւական է ցոյց տալու թէ հայ հանճարը կրնայ հսկայական արդիւնքներու հասնիլ, եթէ ասպարէզ ունենայ։ Արագ սլացքով մը մերթ հիւսիսի, մերթ հարաւի թշնամիին դէմ վազեց։ Սուրը զոր իր թանձր ու ջղուած ձեռքը բռնեց՝ հեւեանականութիւնը փրկեց մահմէտական վտանգէն։

ՅԻՒՐԱՆ, ԵՐԿԱԿ

(ծառ Արեւի մէջ խօսուած)

Հ Ա Յ Մ Ա Յ Ր Մ Ը

Հեռու հեռու կը փախչին
Խօլ վազերով յիմարի .
Այս է կամքս սեւ դահնին ,
Հայկեան շունչը թող մարի :

Ի՛նչ սեսարան ահարկու ,
Ոչ մէկն անոնց կարեկցի,
Ոչ մէկն անոնց այցելու .
Մերկ են , կարօս չոր հացի :

Հալածական , խեղն աղֆա՛ս ,
Կրելով սուր սուր ցաւեր ,
Կտեն կ'անցնին անապաս ,
Մտով հոգւով կարեվեր :

Ա՛խ , սաժանու՛ս է համբան .
Պէ՛տ է քայլել անմռունչ ,
Իբրեւ գրաս կամ անբան ,
Եւ կամ իյնալ հոն անշունչ :

Քարի՛ հրեճակ , ո՛ւր ես դուն ,
Տես սա՛ կեանքի ծաղիկներ ,
Հէ՛ք մանուկներ , ժիւր , արթուն .
Խորճակահար են ինկեր ,

Երկինք , երկիր կը բնդան ,
Կ'արձագանգէ ողբ ու կոծ ,
Մինչ թուառներ անկենդան
Մարին ինչպէս կայծ ու բոց :

Իբրև թռչուն մը անբոյն
Երկու մանկիկ գիրկն առած
Մայր մը կայ հոս հե՛հ տղոյն .
Աչքեր փակ են , ո՛վ Աստուած :

Միթէ քնանա՞յ հանդարտ հեզ .
Ա՛խ , կ'երազէ արդեօք ի՛նչ ,
Կ'երազէ իր տուն պարտեզ .
Ո՛հ , մի՛ խռովե՛ք քաղցրիկ նինջ :

Նէ ուխտած եր սեր յաւեհ
Յօօօ եղած ամուսնոյն,
Ապրիլ մեռնիլ անոր հետ
Ու շէն պահել իրեն բոյն:

Կինն համակ սեր ու գորով՝
Ձոյգ մանկիկներ գիրկն առաւ ,
Ձգեցած ին՛ք նոր կորով ,
Արհամարհեց ամեն ցաւ :

Բայց Չարն հեզնեց անոր նիգ ,
Կինը մղեց խուլ պայքար ,
Փրկելու իր զոյգ մանկիկ .
Խեղճն հուսկ ինկաւ թոյլ սրկար:

Ու Չարիքն յաղթուած
Փակեց աչքերն առ յաւեհ ,
Հոգին երկինք բռաւ զնաց
Երկու տատակ իրեն հետ :

*
*
*

Ո՛հ , չէ մեռած նէ կարծես
Հե՛ք դալկահար հրեշտակ ,
Մահուան մեջ իսկ հպարտ վե՛ս՝
Գոռայ ՎՐՐԷԺ կուրծի՛ն տակ:

ՍԻՄՈՆ ԳԱՐԱՄՄԱՃԵԱՆ

ԵՒ ԿՂԱՂԱԿԵՆ ԱՆՈՆՔ...

Հեռու՛ն, հեռու՛ն այն վարդապոյն ձորին մէջ լռակեաց, ուր նոճիներու նամէտ խաւարները տեսիլներ կ'արգասաւորեն, ամեն արշալոյսին, նահատակներու ոսկորները խնկարոյր, ամէնը մէկ, անշարժ, երկիւղած և իտէական երջանկութեամբ Արեւագալի իրենց յաւիտենական աղօթքը կը քնարերգեն այսպէս.

«Մենք, Արարատին ծնունդները անարատ և Սեբաստիոյ և՛ Կարնոյ և՛ Վանի և՛ Բաղէշի և՛ Տիգրանակերտի և՛ Սարբերդի և՛ Կիլիկիոյ հպարտ տոհմիկները հարազատ, և Արեւելքի ռահվիրայ, օրեր շաբաթներ և ամիսներ ամբողջ թափառեցանք, տարագրուեցանք անդադրում հորիզոնէ հորիզոն: Եւ մեր կարմիր և մեր գերմարդկային Գողգոթային վրայ ի՛նչ Արիւններ, ի՛նչ Յոյսեր և Երազներ մարմարեայ մարեցան, անէացան և բեղմնաւորուեցան դառնօրէն, դիւցազնօրէն և անհունօրէն:

«Ու հոս, մեր հոգիներուն պէս խոր, մեր սրտերուն պէս մշտայոյզ և մեր ցաւերուն պէս յաւերժական այս ձորին մէջ մարտիրոսացումի և աստուածայումի սեղանին վրայ ողջակիզուեցանք: Եւ մեր արիւնի գետակները յուռթի և մեր աճիւնները վարդապոյն բարձրացուցին, յաւերժացուցին մեր, մեր ցեղին, մեր դարաւոր և ազնուական ցեղին նահատակութեան Մեհեանը, ուր վաղը ինչ աստուածներ, ինչ Արեւներ և Երազներ դիսաւոր պիտի գան պաշտամունքի, խնկարկումի և նուիրումի լուսեղէն:

«Ո՛հ այդ վահէվանեան Մեհեանին աստուածացումին ի սպաս բիւրաւոր ստեղնագործող ուժեր, արդասաւոր մայրութիւններ, կուսական երազող գեղեցկութիւններ, մանկական ձիւնեղէն ամբռութիւններ և բիւրաւոր ծնունդներ ի-

րենց հսկայ բեղմնաւորումին մէջ իսկ զոհուեցան, զոհուեցան վայրագօրէն արիարար բայց անկարեկիր :

«Թէև մեր խաչելութեան ճամբուն վրայ անծայրածիր ին'չ դարաւոր Հեթանոսութիւններ, ին'չ վայրենի Պղծութիւններ և ին'չ մռայլ Չարութիւններ իրենց երկաթեայ ժանգոտ փողերով մեր արիական մեր ցեղին բնաջնջումի պիղծ տօնը ուզեցին սարքել . . . :

«Բայց մենք, դարաւոր, պողպատեայ ըմբոստներ մեր արիւնի, մեր երջանիկ, մեր սրբազան ճամբուն վրայ անսաման նոր կեանքին, նոր Արշալոյսին, և նոր Գաղափարին յաղթական դրօշակը կանգնեցին'ք, բարձրացուցին'ք վեհօրէն ի տես աշխարհի :

«Ու մենք ձեզի համար կ'ապրինք, ձեզի համար կ'քնարերգենք այսպէս. մեր արիւնէն աւիւն, մեր աճիւնէն թրուիչք և մեր ոսկորներէն ալ վահան առնելով զինուեցէք, զինուեցէք, ո'վ վրէժի արդար և անպարտելի զինուորներ, այլևս ձերն է Ճամբան, Յոյսի ճամբան, Լոյսի ճամբան, Ուխտի ճամբան :

«Բայց, դուք, ո'վ մեր պատուական, մեր թանկագին խլեակներ, մեկնելէ առաջ խոնարհեցէ'ք, խոնարհեցէ'ք մեր դրօշին, ձեր դրօշին, Հայաստանի դրօշին եռագոյն :

Մ. ԲՆԱԿՈՒՆԻ

ՉՈՒԱՐՆԱԼԻ ՆՕԹԵՐ

Մահամերձ միլիոնատէր մը, — որ այնպիսի կեանք մը անցուցած էր ուսկից գոհ ըլլալու քաջութիւնը չունէր, — քովի քահանային ըսաւ. «Եթէ 100,000ի չափ տոլար ընծայեմ եկեղեցիին, փրկութիւնս կրնամ ապահովել : — «Դրականապէս չեմ կրնար վճռել, պատասխանեց քահանան, բայց կ'արժէ փորձել» :

ԵՐԿՈՒ ԹԵՒԵՐ

«Երբոր կը տեսնեմ ես թռչուններս
Թեւերը թրթռուն ,
Շատ նախանձ կ'զգամ եւ սրտիս խորէն
Կ'ըսեմ դառնօրէն .
Ինչո՞ւ , սլանալու համար դրախտն ի վեր ,
Չունիմ ես թեւեր»:

«Թռչունի երկու թեւեր , սիրելի՛ս ,
Է՛հ , դուն ալ ունիս:»
— «Ո՞ւր են , ես զանոնք չեմ տեսներ , մա՛յրիկ:»

— «Երբ ձայնով քաղցրիկ
Ամէն առաւօտ , ծունր իջած , ժպտուն ,
«Հայր մեր» կ'ըսես դուն՝
Եւ Աստուծոյ դէմ , անուշիկ տրդաս ,
Սիրտըդ կը բանաս .
Այդ աղօթքդ ինքնին թեւ մըն է յարմար
Թռչելու համար:»

— «Երկրորդն ո՞րն է , մա՛յր , առաջինին պէս
Չայն չեմ տեսներ ես:»

— «Երբ քենէ կ'ուզէ մէկ խեղճ մուրացիկ
Պատառ մը հացիկ ,
Եւ դուն , ո՞ւր որ կայ ցաւ , զրկանք մը նոր
Կը հասնիս անոր ,
Ողորմած սիրտով բարիքն որ կ'ընես
Դուն խնդումներես ,
Երկրո՞րդ թեւն է որ՝ նրման թռչունի՛
Քեզ դրա՛խտ կը տանի:»

Ա.Ղ.Ս.ԲԱ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Դ Ի Ի Ց Ա Ձ Ն Ն Ո Ի Պ Ա Ր

«Հօրար Լեւոն ինծի նուէր տուաւ Հայկ Դիւցազն մը և — Բեզ տեսնեմ, դուն ալ հերոս մը եղիր — ըսաւ: Հերոս մը, ո՛հ, այո՛, ես շատ կը սիրեմ հերոս մը ըլլալ. փառաւոր ձիու մը վրայ հեծնել, մէջքս սուր կապել, Բելին յաղթել, վիշապը սպաննել, գեղանի տիկիները ազատել: Մե՛ղք որ ձիս հեծելանիւս է և սուրս՝ զմելի մը, տարիքս ալ՝ պզտիկ. ի՞նչ կ'ըսես մայրիկ»:

Այս խօսքերը ըսողը ցանոտ երես, շէկ մազերով, միջահասակ, թիկնեղ պատանի մըն էր: Պէտք է խոստովանիլ թէ անոր արտաքինը հրապուրիչ չէր. բայց մայր մը իր զաւակը կը պաշտէ ուստի Նուպարի մայրն ալ անոր կարեւորութիւնը կուտար և լրջութեամբ պատասխանեց:

— «Նուպար, ալ աշխարհիս մէջ ո՛չ Բէլ մնաց, ո՛չ ալ Թունայից վիշապ, անոնց տեղ մարդիկ կը բաւեն...: Միայն թէ քաջութիւնը տարիքի չի նայիր և երբ առիթը ներկայանայ՝ նոյն իսկ քեզի պէս տղայ մըն ալ կարօտին օգնութեան կրնայ հասնիլ»:

Նուպարին ծնողքը կը բնակէին Այ Սթէֆանոս գիւղը, առտուան արեւը փարոսին ետեւէն կամաց կամաց վեր կը բարձրանար և իր ոսկի ճառագայթներով կ'ողողէր տղուն շէնշող, համարձակ դէմքը: Ծառերուն տերևները դուրսը պարտէզին մէջ շրշիւն հանելով կարծես զինք կը հրաւիրէին վազել վազվզելու: Իր մօրը երեսը նայեցաւ անոր կամքը իմանալու, ան ալ գլխով հաւանութիւն տուաւ:

Ուստի նետուեցաւ հեծելանիւս վրայ, մինչեւ Փիլօրիա արշաւեց և բաւական զուարճանալէն ետքը գիւղ վերադարձաւ: Յորեկը կը մօտենար, փողոցները ամայացած էին և հեռուն միայն կը տեսնուէր ուշ մնացած սպասուհի մը որ աղջընակի մը ձեռքէն բռնած սլքսալով յառաջ կուգար:

Միջոց մը անհոգ կինը թողուց աղջնակին ձեռքը և դարձաւ ապակեփեղկէ մը ներս դիտելու : Մինակ մնացած աղջնակը կանգ առաւ , չորս կողմ նայեցաւ և յետոյ մայթէն իջնելով սալայատակին մէջ տեղ շտկուեցաւ :

Նոյն միջոցին լսուեցաւ ձիու մը ոտնատրոփը . Նուպար՝ ետին դառնալով , տեսաւ կատղած նժոյգ մը որ կարծես հովերուն հետ արագութեան մրցումի ելած , քառարչաւ կը սուրար : Ինք կը գտնուէր ճիշդ եկող ձիուն և աղջնակին մէջ տեղը , եթէ մէկ կողմ քաշուէր՝ անիկայ կոխկռտուելով ստոյգ մահուան կը մատնուէր :

Ո՛չ , ամէն գինով աղջնակը ազատելու էր , դարձուց հեծելանիւր , կտրեց ձիուն ճամբան , վրան նետուեցաւ և բոլոր ծանրութեամբ կախուեցաւ սանձէն : Յանկարծակիի եկած ձին գլուխը վեր առաւ , աշտանակեց . Նուպարին ոտքը գետնէն կտրած օդին մէջ կախուեցաւ , բայց սանձը չը թողուց ձեռքէն :

Կենդանին գրգռուեցաւ , գլուխը ցնցեց , առաջ ծռեցաւ , ետևի ոտքերով կից նետեց : Այս անգամ տղան չի կրցաւ տոկալ և գետնի փոշիներուն մէջ կռնակին վրայ փռուեցաւ , իսկ ձին վրայէն ցատկեց , անցաւ , գնաց : Աղջնակը փրկուած էր , բայց իր ազատարարը՝ մոռցուած . ո՛չ հանդիսատես կար դինք ծափահարող ոչ ալ լրագիրներ իր անունը հռչակեցին : Զանցառու սպասուհին խելայեղ աղջնակին թևէն քաշեց , գիրկն առաւ , փախաւ , գնաց :

Նուպար վայրկեան մը անզգայ գետնին վրայ տարածուած մնաց , ետքը սթափելով՝ ոտքի ելաւ . ճակատը կարիւնէր , հագուստը՝ սլատուած և հեծելանիւր կոտրած էր : Ի՞նչ փոյթ , ինք աղջնակը ազատած էր , ուստի կաղն ի կաղը քաշկռտուելով տուն հասաւ :

Մայրը ջանաց վէրքը դարմանել և վէրքը մեղմել : «Մա՛յրիկ , կըսէր տղեկը , կրնա՞յի ձգել սր աղջնակը մեռնի , ըսէ՛ , կրնայի՞ :» Մայրը անոր վիրաւոր ճակատը համբուրելով ըսաւ : «Դուն իմ քաջ ասպետս , նորատի դիւցազն մը և իմ փառքս ես , որդեա՛կ» :

ՄԻՀՐԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍՅԱՆ

Ա Ի Ե Ր Ա Կ Ն Ե Ր Ո Ւ Կ Ա Կ Ա Չ Ը

Կարմիր ծաղիկ Հայաստանի ,
Սրտիս վրայ միշտ կենդանի ,
Բացուէ՛ հզօր եւ գեղանի
Քանի Հայր արիւն ունի :

Պատերն ի վար , պատերն ի վեր ,
Պռթկա՛ Հայուն ցաւն ու աւեր ,
Ճեղքէ՛ մոխիրը մթաստուեր
Բոց նայուածքովրդ կարեւէր :

Կոտրած սիւնին եւ թեւաբեկ
Խաչին անհուն ստուերէն հէք
Ժայթքէ՛ բոցէ ժպիտըդ շէկ
Արշալոյսին մէջ ահաբեկ :

Ձի փափկասուն նարնջնին ,
Պէնկալեան վարդն ու նուռն ինքնին ,
Ամէն անոնք որ բոց ունին
Բոլորտիքըդ կը տժգունին :

*
* *

Աւերակին անցորդն յիմար
Կը հարցընէ . «Ի՞նչպէս ծնար ,
Երբ ներբաններս դողահար
Դեռ տար մոխրէն փախ կուտան յար :

«Երբ կանգուն չէ՛ ո՛չ մէկ մարմար .
Երբ խոտին կեանքն իսկ՝ անհրնա՛ր
Երբ ամէն տեղ՝ քարէ սընար ,
Ինչպէ՛ս ծնար , ի՞նչպէս ծնար» :

«Երբ կաղնիներն են ածխացեր .
Երբ հալեր իսկ են զանգակներ ,
Եւ աղօթքն՝ ա՛լ կրակէ ըստուեր ,
Ի՛նչպէս , ի՛նչպէս հոս են բացուեր:»

Աւերակին ծաղիկն հզօր ,
— Միակ կոյսը մինչեւ այսօր —
Իր բաժակին մէջէն բոսոր
Պատասխանեց . «Անցո՛րդ խոժոռ ,

«Թերահաւատ եւ ցաւագին
Ի՞նչ կը հակիս այս բաժակին ,
Ես արիւնին Չայնն եմ ուժգին ,
Հրայրքն անվերջ հոգեվարքին : . . .

«Ստացումն եմ սառ արեւներուն ,
Բոցն եմ ինկած աստղին թրթռուն ,
Եւ սիւներու տակ երերուն՝
Հաւատքի կայծն եմ տոչորուն . . . :

«Թեւերուն վրայ Տառապանքին ,
Վկան՝ բոլոր Կեանքին ուժգին ,
Կը վերապրիմ խանդով նախկին
Ձոհերն որ իմ տակ կը պառկին:»

Եւ անցորդն որ նախանձարեկ
Քաղեց ծաղիկն այն բոցաշէկ ,
Ինկա՛ւ , չեղա՛ւ ոտքի երբէք .
Այրա՛ծ էին մատներ բեկբեկ :

ՆԳՈՒԱՐԴ ԳՕԼԱՆՃՆԱՆ

ԱՂԲԻԻՐԸ

ՎԵՐՅՈՒՇՈՒՄ ՄԸ ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆԻ ՄԱՆԿՈՒԹԵՆԷՆ

Արագ ոստումով մը կ'անցնիմ ժամանակի այն հսկայ պարիսպներէն՝ որ զմեզ կը բաժնեն Պետրոս Դուրեանի երջանիկ օրերէն, երբ մեր փոքրիկ բանաստեղծը՝ դեռ տղայ, բայց իր բարեմոյն և հեզահամբոյր բնաւորութիւնով կ'առինքնէր ընդհանուր սէր և համակրանք: Անոր մանկական տարիներէն կ'արտացոլար իր անտիական հասակի սրբութիւնը: Անոր յիշատակը խնկարոյր բան մը ունի իր մէջ և անոր անուշութիւնը տարիներ վերջ ալ կարծես կ'զգաս:

Պետրոս Դուրեան համեստ և վեր ամէն տղայական թեթեւութիւններէ, հասուն հասակի կանխահաս լրջութիւնով մը օժտուած՝ կը ներկայանար Իւսկիւտարու իր ծննդավայր Նոր Թաղի մէջ: Ո՞վ գիտէր սակայն թէ օր մը ան հիանալի ճախրանքով մը պիտի արփաթեւէր Պառնասի բարձունքը ու իր քնարին ազու երգերը հնչեցնելով հայ ժողովուրդին մէջ՝ իր անունը պիտի դրոշմէր յաւերժութեան կնիքով ամէն սրբտերու մէջ:

Դուրեանի մանկութեան օրերու վայելած սիրոյ ճառագայթումն է հետեւեալ դրուագը:

*
* *

Նոր Թաղի Ս. Կարապետ Եկեղեցիին առաջքի երեք աղբիւրները ամէն իրիկուն ժամադրաւայր կ'ըլլային խուռն բազմութեան մը ու անցուդարձը կը դժուարացնէին այն նեղ փողոցին, որ հիմա լայնցած է հրդեհի պատճառաւ խիտ բնակարաններու անհետացումով: Հոն անպակաս էին կազն և կռիւ և ոտնձգութիւններ իւրաքանչիւրի կողմէ ժամ առաջ իր ամանը կամ սափորը լեցընելու: Այդ խառնակութեան մէջ

ոչ մէկը թոյլ կուտար իր կարգը զոհել ուրիշի մը ու ամէն մէկը իրը լեցընելու աճապարանքին մէջ իր սպասումի ժամերը կարճեցնելու կը հետապնդէր և աղբիւրը լուռ վկայ մըն էր ամենուն հեւքոտ առաջնութեան ոգորումներուն :

Պետրոսիկ, սիրոյ ապագայ երգիչը, դեռ նոր դարձած է ճեմարանէն իր տունը՝ իր անուշիկ մօրը օգնելու : Մայրը կը պատուիրէ անոր շուտով ջուր բերել ու տղան սափորն առած կուգայ կը խառնուի այն ամբոխին՝ իր կարգին սպասելու հաստատ մտադրութեամբ : Եւ ահա ամէն աչքեր կը դառնան անոր . դարմանք, նոյն բաղմութիւնը իբր հրաշքով տեղի կուտայ այդ տղեկին առջև ու ամէն ոք իր կարգը կը զոհէ, որպէս զի այդ տղան իր սափորը լեցընէ շուտով : Ու այս կը կրկնուի շատ երեկոններ :

Ժողովուրդը միշտ պաշտում մը, պատկառանք մը կը տածէ մեծութեան առջև ու այդ սպաւորութեամբ անշուշտ կ'ընկրկի այս տղեկին առջև, որ թէև փոքր բայց աւելի լայն հորիզոններու յառած էր շատ կանուխէն իր փարփառ աչքերը :

Ինչ քաղցր, համակրական հաւաստիք Իուրեանի շահած ժողովրդական յաղթանակին : Այդ համակրանքը՝ որ շատ երկար տարիներ առաջ ծայր տուած էր, կը նմանէր արշալոյսի լուսափթիթ յղացումին, որուն կը յաջորդէ արեւը իր համատարած պայծառութեամբ : Այսպէս այդ նախընծայ համակրութեան յաջորդած է համաշխարհային սիրելութիւն մը մեր բանաստեղծին նուիրուած՝ որուն «հողակոյտը չպիտի մնայ աննշան ու յիշատակը երբեք չպիտի թառամի», ինչ որ տենչն ու երազը եղած է Իւսկիւսարու սոխակին :

ՍԻՄՈՆ ԳԱԲԱՄԱՃԵԱՆ

ՅՈՅՍԻ ԵՐԳՍ

Ի զո՛ւր ամպեր կը գոռգոռան
Կայծակներով հրաձորան ,
Անամպ երկինք մը կապուսակ
Կը պարզուի հոս կուրծքիս սակ :

Ի զո՛ւր կեանքի ծովն ամենի
Փրփրակուսակ կը փոթորկի ,
Խաղաղութիւն մը անսահման
Կը պարուրէ հոգւոյս խորան :

Ի զո՛ւր վիշտեր աղկերիկ
Սիրքս կ'ընեն բզիկ, բզիկ .
Մեծ սփոփանք մը անխրոով
Զիս կը գրկէ հեշտ թւերով :

Ի զո՛ւր , ո՛վ բախտ , գիշեր , ցորեկ
Կը հալածես զիս յոգնաբեկ .
Ես ուխտեցի միշտ ըլլալ քաջ ,
Հերոսի պէս քալել առաջ :

Ի զո՛ւր , Ասուած , Դուն իսկ ինձի
Բաժին կուսաս ցաւի , լացի .
Յոյս մ'անսասան վրադ ունիմ
Չես ջախջախեր սիրքդ Դուն իմ :

ԳՐ. Հ. ԳԱՆՈՒՍՏՆԱՆ

ՆՈՐ ՏԱՐԻԻ ԽՕՍՔԵՐ

ՀԱՅ ՏԱՐԱԳԻՐ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒՆ

Նոր Տարիի բոլոր մեր խանդը ձեզի համար է, հայ անմեղ մանուկներ: Տարագրուած մանուկներ, դեռ աքսորի փոշին ձեր ձորձերուն մէջ ու ձեր մորթին վրայ, անապատներու կարմիր արեւուն խանձող հրայքը դեռ ձեր մազերուն մէջ ու ձեր թարթիչներուն վրայ, դուք ամենքդ որ հրաշքով մը կը դառնաք ձեր անհատնում տաժանագին ճամբէն, օրհնեա՛լ ըլլաք ամենքդ ալ, ձեր ապրելու անընկճելի յամառութեամբը: Ա՛յնքան անհանդարտ են ձեր վառվռուն աչքերը ձեր աքսորի քառուղիներուն բիւրազան տեսարաններովը և հակամարտ ճոխ տեսիլքներովը, որ երբ որբանոցի չորս ձերմակ պատերուն մէջ կը դետեղուիք՝ թեւ ու թռիչք կ'ուզէք առնել ու կը հեւաք դեռ մեծ ճամբու մը խոյանքով: Այդ ճամբան վաղուան նամբան է այլևս, Նոր Տարիին խանդով գրծուած ճամբան, գիտակից վերադարձը դէպի Մեծ Տունը, դէպի հայուն ճշմարիտ Հայրենիքը: Մի՛ նայիք ձեր ետին, հոն անդունդ մը կայ ձեր մայրերուն արցունքներովը լեցուած, նայեցէ՛ք ձեր մէջ ուր պահուած կան ձեր ծնողքներուն ու ձեր պապերուն լաւագոյն իղձերն ու հաւատքը, անոնց հոգին ու անոնց վերջին խօսքը ու վերջին ճիգն, անոնց խեղալը ձեր թարմ անմեղ արիւնին մէջ կ'ապրի աւելի կենդանի աւելի՛ մեծ բարախումով: Դուք մեր յոյսն էք, մեր տանջանքին պսակումը, մեր արցունքներուն ծիածանը, մեր վեր-

քերուն զովացումն ու բուժումը, մեր աքսորի ճամբուն արշալոյսը, դուք յաղթանակն էք մեր կոտրած բազուկներուն, անսայթաք ուղին մեր կթոտած ծունկերուն, կայծը մեր մարած օճախներուն, ստեղծիչ ջերմութիւնը մեր ցրուած անձիւններուն: Դուք հզօր ու յաղթական վաղորդայնն էք մեր անիծուած ու անիրաւուած երէկներուն ու դժբաղդ Այսօրին որ կը տեսնէ դեռ մեր վէրքերուն արիւնահոսումը: Մի՛ նայիք ձեր ետին, նայեցէ՛ք միշտ ձեր առջեւ, Նոր Տարին պայծառ հորիզոնին մէջ: Մի՛ նայիք ձեր մեռած գողտրիկ անթաղ եղբայրներուն որ ճամբուն վրայ ինկան յոգնաբեկ անչունչ՝ անէծքի կայծակներ սեղմած իրենց ձորձերուն մէջ: Դուք մե՛ծ հասնողներն էք, Ամայութեան ու Աւազի մեծ անիմաստ ճամբէն դէպի գերագոյն Իմաստը, դէպի Հայուն ճշմարիտ հայրենիքը: Դուք շարունակութիւնն էք մեր յոգնած սրտերուն բարախումին. դու՛ք էք որ անհուն պիտի ընէք հայուն Սիրտը ու պիտի հնչեցնէք իր անողոք Դատաստանը դարէ դար, աշխարհի ամէնէն անեղ արձագանգովը: Հին տարին պատուհասը բերուած մեր Խարուածի ու Անիրաւուածի ուսերուն վրայ ու նաև ձեր անմեղ անդամներուն վրայ, Նոր Տարին թո՛ղ Յաղթանակը, Լոյսը ու Հաւատքը բերէ Չարիքին դէմ, ձեր դնդերներուն քնացող թարմ ուժին մէջ, Նոր Տարին՝ թող մեր անհուն Խարոյկին բոցովը գծէ ձեր լուսաւոր անսխալ ճամբան: Օրհնեա՛լ ըլլաք, մեծ հասնողներ՝ մանրիկ ու անմեղ ու բոպիկ ոտքերով: Ձերն է ճաշապարհը, վաղորդայնը, Նոր Տարին:

11 Դեկտ. 1918

Բերա

ՅԴՈՒԱՐԴ ԳՕՒԱՆՃՆԱՆ

Ք Ի Չ Մ Ը Ծ Ի Ծ Ա Ղ

Յեղիասակ մը՝ պարսփի համար բանսարկուած՝ կը մտածեր.
Օր մը իւր մօտ հրաշիւրեց պահանջեցրը՝ անգուր ու ծեր,
Որ օրական սասը դրուշ վճարուանով եւ անխոնով
Զրկած էր զինք օղի, յոյսէ, շնուանիքի սիրագործով.
Մեծ շտապաւ իւր նստիւր վագեց եկաւ եղնի՛յի պէս,
Խորհեցով թէ ա՛յ ձանձրացած բանի կեանքէն հաստատուիս՝
Իւր մարդուկը որոշած էր հասուցանել քան ռակիս
Եւ արձակուիլ, երթա՛յ, թո՛ի՛լ, ողջագործել զաւակ ու կիս.
Բանսարկեալը մեծ յոյսովեալք պահանջեցրին սա՛նկ խօսեցաւ.
«Բարեկա՛մս, վստա՛հ եղիւր, ունիւմ ո՛չ մէկ, այլ երկու ցաւ.
Առաջինը՝ հոս ստուապիլ, հետոս մնալ շնուանիքիս.
Երկրորդն ալ՝ իմ սալիքս չ՛կարեմալ վճարել ինձ.
Այս ցաւերը անսարակոյս պիտի զտնեն իրենց դարման
Եթէ ուզես դու եւս սալ հաւանութիւն իմ որոշման.
Յայնի է թէ ինծի համար, անմտօրէն, եթէ կամիս,
Երեք ոսկի կը վճարես սնունդի զին անկէ անիս.
Ազատ՝ զիս եւ անխաղ դուն տուր ինծի խիս կամովի
Երկու ոսկի. մէկ ոսկին ալ առնելիքդ վար կ՛առնուի» :

«Ահապէս մը, իմանալով որ իւր նախկին մէկ նախարար՝
Թշուառութեան ներքեւ կհաճ՝ դեպի կորուստ պիտի սուրար,
Եիկել տուաւ զրփի ձեռով մէկ հոյակապ թղթապանակ.
Հոն գետեղեց հիկո ոսկիկոց պակասուներ մեծաքանակ.
— Կուզե՞ք ըստմ, անոր մեջը ճիւղ ճիւղս երկու հարիւր հաս կար—
Եւ գայն դրկեց հաւասարմին՝ այժմ անա հեզ ու անխաղ.
Մոյն վերջինը, որպէս հարկ էր, չէր ուշանար զալ արհունիք՝
Արսայայտել իւր սիրոյն ինչ որ ինք եւ իւր շնուանիք
Կը պարսկին հանդէպ իրենց յոյժ վեհապառ բարերարին՝

Որ կ'անոխեր այն պարզելով իրենց վիճակ անհնարին .
Անվիշապիս որ մօտեցաւ՝ քազաւորը կասակաւեր՝
Հոգածուքեանք զակի իւր քով քազվեցնելով՝ անոր կ'ըսէր .
—Պօսկ' , տեսնե՛մ , ի՞նչպիս զսար այն երկը գոր ուղարկեցի ,
—Վեհափառ տէ՛ր , պատասխանեց պաշտպանեալը յոյժ մեացի ,
Մխանջելի՛ , հիսնաշի՛ եւ շահեկան այնքան շատ որ՝
Անհաւեր եւ ունեւալու եւ կարդալու երկրորդ հասոր :
Միտպէսը շատ հաւնեցաւ պատասխանին այս սրամիտ ,
Գաղափար մը յոացած էր . դիւրին վրայ կար նուրբ ժմիտ .
Յոյն անոր ուրիշ մըն ալ՝ առաջիկին յար եւ նման՝
Դարձեալ հազար ոսկով շեցունն , ապացոյց իւր հաւատման .
Բայց այս անգամ դեռ տուաւ ճակիտ վրայ կապարիչին ,
Ոսկեգօծեալ ճոխ սառերով . «Հասոր երկրորդ նաեւ վերջին» :

Մանուկ էի . որ մը հայրս իւր գործերով կ'աշխատէր՝
Երբ մարդուկ մը ներս մտնելով իրեն ըսաւ . «Ազնիւ տէ՛ր ,
Կացուքիւնըս յոյժ դժբախտ է . դո՛ւք եղեք ինձ օգնական ,
Մանաւանդ զի կրնամք կոչուիլ մեկզմեկու ազգական .
—Ազգական մի՛ , հարցուց հայրս — անշուշտ , ապի պարզ բան մ'է
—Ըսէ՛ , տեսնե՛մ , ո՛ր կողմակէ — Մեր նախահայր Ադամէ .
Հայրըս խնդաց եւ , դնելով սառը փարայ սիւնն մեջ ,
Այս բառերով յորդոր տուաւ մուրացիկին կորսակց .
—Ա՛ն ապիկա , ազգականաց անբողջ դիւնէ՛ , խնամի՛ .
Թո՛ղ նոյնչափ սան . ա՛յ կեանքիդ մեջ պէտք չես զգար դրամի :

Մ. ՀՈՒՆԿ

ԾԱՆՕԹ.—Մեր ազնիւ բարեկամն Պ. Մ. Հունկ բեւե ան-
ծանօթ մնացած է ցարդ , բայց իր գրական անվիճելի կարո-
ղութիւնով յարգելի անձնաւորութիւն մըն է : Երկար տարիներ
Գահիրէի մէջ Ֆրանսական գրեւու վաճառուով զբաղած է ,
եւ այս զբաղումին հետ մեակած է գրականութիւնը :

ՄԱՐԳԱՐԷՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ԿԱՏԱՐՈՒԻՆ

Մեծ խտէալները կը վարեն աշխարհը :

Անցեալի հսկայ երազատեսներուն համօրէն խորհուրդները, ապագայի մասին անոնց անուցած ամբողջ հայեացքները կ'իրականանան այսօր :

Մարգարէութիւնները կը կատարուին մի ըստ միոջէ :

Շատ ինչ կը պարտի արդարեւ ներկայ սերունդը՝ հի՛ն, խաւարտչին գիշերներէն հեռաւոր ապագայի մէջ շէնշող արշալոյսներուն ոսկի ցոլքերը ընդնշմարել տուող այդ տեսանողներուն : Անոնց ձայնին անսալով ու մանաւանդ անոնց անդրդուելի հաւատքին յենած՝ ձեռքերն ի գործ, աչքերն ի վեր ամբարձած մարդկութիւնը բարձրութենէ ի բարձրութիւն վերելակած իրականացուցած է այսօր անոնց անըջային ոսկի երազանքները :

Դեղփեան պատգամի նման աղօստ ասութիւններ, անորոշ տեսիլքներ ու երազներ, ի մի բան անցեալին մէջ անբացատրելի համարուած մտածութիւններ ու երեւակայութիւններ սաղմնաւորուած, ոգեւորուած կուգան անգամ մը եւս հաստատել թէ մեծ խորհուրդներն չեն մեռնիր, թէ ճակատագրուած են անոնք ի յաւիտենից վարելու աշխարհի բաղդը :

Մեր հիացումը գրաւող, հին աշխարհի վառքերէն, հրաշալիքներէն գերազանցապէս սխրալի ներկայ գիւտերն՝ հարիւրաւոր, հազարաւոր տարիներ առաջ կանխագուշակուած լրումն են սոսկ աստուածամերձ տեսանողներուն մարգարէութեանց :

Նրբայական միսթիք հոգիին հզօր ներկայացուցիչներէն ողբանուագն Նրեմիա կանխատեսած էր իսկապէս օդանաւերն ու անոնց թռիչքը անսահման տարածութեան մէջ երբ կը գրէր . —

«Ահա՛ թշնամին արծիւի պէս պիտի թռչի և իր թեւերը պիտի տարածէ...» :

Արծիւի թեւերով սուրացող, երկինքի կապուտակ դաշտերուն մէջ այնքան շքեղօրէն յածող օդանաւերը կուգան հիմայ բացատրել մարգարէին մութ և կարի վերացական նրկատուած յափշտակութիւնները :

Ու դարե՛ր, դարեր առաջ Նստումեան կանխագուշակութիւններն իրականացած կը տեսնենք այսօր ինքնաշարժ կառքերուն և թէնքերուն կրկնակ գիւտերով :

«Կառքերը փողոցներուն մէջ պիտի կատողին, հրապարակներուն մէջ իրարու պիտի բաղխին, անոնց երեւոյթը ջահերու պէս պիտի ըլլայ ու փայլակներու պէս պիտի վազեն» :

Փողոցներուն մէջ կատող, հրապարակներուն մէջ իրարու բաղխող, ջահերու երեւոյթներով, փայլակներու պէս վազող, հուր ու ծուխ ժայթքող կանխագուշակուած այդ կառքերն ու անողոքելի թէնքերն ճակատագրուած էին աշխարհասասան պատերազմին ցանկալի վերջնակէտը դնելու :

Երկաթուղիի, ինքնաշարժ կառքի, անթել հեռագրի և ընդժովեայի մասին որոշ ու պայծառ գուշակութիւններ ըրած էր, Մայր Շիփթըն (1481) երբ յափշտակուած ապագայի երազներով՝ հեզիկ ու յուշիկ կը պատկերացնէր իր տեսիլքները այնքան ոսկեղինիկ :—

«Կառքերը առանց ձիու պիտի ընթանան արկածներու առթած ցաւով պիտի լեցուի աշխարհը, երկրին շուրջը ի միակնթարի՛թ պիտի թաղեն խորհուրդները, ներկայ աշխարհը ամբողջութեամբ պիտի յուզուի, մարդիկ պիտի սուրան առանց անասունի փակուղիներու ընդմէջէ, ջուրի տակէ պիտի ճամբորդեն, հո՛ն պիտի ապրին, խօսին ու քնանան օդին մէջ ալ պիտի երևին անոնք սև, ճերմակ, կապոյտ գոյներով» :

Այս ամբողջ մարգարէութիւնները կատարուած են հիմատառ առ տառ, մարդիկ գերիշխան տէրն են այսօր ծովուն և

օղին ու կը նկրտին վեհապետել բնութեան օրինաց իսկ վերև :

Մարգարէական վսեմ շունչով օծուն Ա. Թէննիսըն սաւառնակներու ճախրանքն ու անոնց մղած կատաղի կռիւներն նախատեսած՝ իր իսկ ականջով որպէս թէ կը լսէր ահուելի պայթումներ օղին մէջ ու կը տեսնէր իր աչքերով մաղուիլը կրակէ անձրեւներու . . . :

«Բասն հագար փարսախս ծովերու սակ»ի մարգարէական գիրքովն ժիւլ Վէրն կը գուշակէր ընդծովեաներ և անսահման հրաշալիքներ ծովուն յատակը ու երբեմնի ցնորք, քանդագուշանք նկատուած երևակայութեան այդ վառ արդիւնքներն գիտութեան լոյսով իրականացած, հաստատուած կը տեսնենք հիմա :

Ու վերջապէս՝ Ուօլթըր Սքօթ անթիւ հեռագիրը, անոր կատարած հրաշալի դերը կը նախաձայնէր գոգցես՝ երբ այնքան զմայլելի ու նկարագեղ ոճով կը գրէր .

« . . . Այդ հեռաւոր հորիզոններուն սակ ինծի վիճակեցաւ հանդիպիլ Միքայէլ Սքօթ մենակեացին որ երբ Սալամանքայի քարայրին մէջ իր մոգական գաւազանը կը ճօճէր, հեռուն Բարիդի մէջ Notre Dameի զանգակները կը հնչէին» :

Այո՛, պողպատ ձողեր, երկնքի լոյծ կապոյտին մէջ մըխրճուած, մոգական գաւազաններ ելեքտրական հոսանքի դիւթական հպումով մը ցնցուած կը հնչեցնեն այսօր ո՛չ միայն Notre Dameի, այլ ամբողջ աշխարհի բոլոր զանգակները : Մարդկային խորհուրդներն ու խօսքերն կ'արձագանգէ հիմա ի քթթել ական տիեզերքի ամէն կողմերը :

Փա՛ռք այդ տեսնողներուն, փա՛ռք մարգարէներուն որ անհունին մէջ մխրճուած, կը ծծեն անոր նեկտարէն ու նըշմարելով անըմբռնելի հրաշալիքներ նկարագեղ կը գծեն մեզ անոնց տեսլապատկերը մանակից ընելով և մեզ սպագայի փառքերուն :

Փա՛ռք այդ տեսնողներուն :

Պէպէք

ՌՈՋՄԵՐԻ

ԱՐԻՒՆՈՏ ԷՋԵՐ՝ ՍԳՍԻՈՐ ՂԱՐԻՊԻՆ ՕՐԱԳՐԷՆ ՔԱՂՈՒԱԾ

ԱՐԹՆԱՄԻՏ ՄԱՆԿՈՒՀԻՆ

Կոտուած Զարմինէիս ողբայի յիշատակին

1915ի արիւնոտ ամառն էր, վերջին ամառը տարագիր հայութեան. քաղաքական անգութ խորշակը անխնայ կը թառամեցնէր էն ընտիր ծաղիկները հայկական բուրաստանին: Զարհուրելի սպանդին յաջորդած էր անօրինակ տեղահանութիւնը կանանց, կարմիր կարաւանը որ արիւնի և անյուր տառապանքի ճամբէն կը տարուէր: Այդ ահաւոր և յաւէտ անմոռանայի սև օրերուն Եւզոկիոյ մէջ «թէք խանութի» շխտակ ճամբէն անցնող պատահական ճամբորդի մը ուշագիր նայուածքը՝ մօտակայ նորաչէն տան մը բարձրահայեաց պատուհաններէն մէկուն առջև առանց դժուարութեան պիտի նշմարէր փոքրիկ սիրուն աղջիկ մը՝ որ իր խոսողակներով ծածկուած նազելի դուխը դուրս ձգած առտուրնէ մինչև իրիկուն փողոցին անցուդարձը կը դիտէր, հակառակ տարիքին անմեղութեան վշտալից և մտայոյղ երեւոյթ մը ունէր ան, մինչ իրեն տարեկից փոքրիկներ դուրսը կը խաղային անտարբեր. այդ հրեշտակը միշտ կայնած այդ խորհրդաւոր պատուհանին առջև վաղահաս վտանգի մը կանխահոգութեամբ իբր փոքրիկ պահակ ինքնաբերաբար կը հսկէր և կը պահպանէր այն տունը՝ ուր պահուած էր իր հայրիկը՝ կեանքէն յուսահատ . . . :

Հազիւ հինգ տարեկան Զարմինէս էր ան դոր դեռ քանի մը օր առաջ նպաստաւոր պարագայի մը տակ իր միամեայ քրոջը և տարաբաղդ մօրը հետ յաջողած էի փախցնել տալ

Նիքսարէն եկած տարագիր կանանց հսկայ կարաւանէն .
այսպէս ճիշտ տարի մը վերջ դարձեալ կը միանայի կնոջս և
երկու զաւակներուս . անակնկալ միացում մըն էր . սակայն
աւանդ որ երկար չպիտի տեւէր . կողոպտուելէ , անլուր տան-
ջանքներու և տառապանքներու . ենթարկուելէ , 7-8 ժամուան
ճամբորդութիւնը 3 օրէն կատարելէ վերջ՝ մահուան ճամբուն
վրայ ժամանակաւոր շեղում մը միայն ընելով եկած էին իմ
մօտ , քիչ մ'ալ ինծի հետ և ինծի համար տառապելու :
Զիրենք գտած ըլլալուս համար ուրախ էի , սակայն մռայլ
ստուեր մը կը ձգուէր խորհրդածութեանցս վրայ և սև
կանխազգացում մը կը կրծէր սիրտս խորհելով թէ՛ այդ
երջանկութիւնը շուտով պիտի խլուէր ինձմէ :

Զուլումի և մահուան փախստականն էի՝ օդէ , սնունդէ և
լոյսէ զրկուած . և իմ հնգամեայ Զարմինէս մեծէ մ'աւելի
կ'զգար վիճակիս փափկութիւնն և գիտէր թէ իր հայրիկին
կեանքը վտանգի տակ էր : Իր ատելութեան ու սուկումին
առարկան փօլիսներն էին միայն , ինչու որ անոնց վայրագու-
թիւնն աչքովը տեսեր և փափուկ մարմնոյն վրայ կրեր էր .
կը յուզուէր և կը ջղայնանար երբ փողոցէն պաշտօնական
զգեստով մէկը կանցնէր . զինուորականն ու ժանտարման մէկ
անունով միայն կը ճանչնար «փօլիս» . չէ՞ որ արդէն ամէնքն
ալ հայկական ջարդերու միջոցին տարբեր անուններով միեւ-
նոյն դերը խաղացին : Խեղճ Զարմինէս արշալոյսին հետ
կարթննար և մինչև վերջալոյս փողոցին անցուդարձը կը
զննէր , և եթէ սլատահամաք դրան առջեւէն համազգեստով
կառավարական պաշտօնեայ մը անցնէր , այլայլած կը դառնար
և յուզուած իրեն յատուկ մանկական շեշտով մը ինձ կազ-
դարարէր՝ «հայրի՛կ փօլիսները կուգան կոր . . .» մանաւանդ
հայրիկ բառը շատ մեղմ կարտասանէր , գիտնալով որ վտան-
գաւոր բառ մ'էր այն :

Օր մը երբ խիստ տխուր խորհրդածութեանց մէջ թաղ-
ուած այդ անել կացութենէն փրկուելու ելք մը կը մտածէի ,
փոքրիկը շարունակ կը ճչար և կուլար օրօրոցին մէջ , մինչ

մայրը գործով կը բացակայէր տունէն . այդ պահուն յուզմունքով դիտեցի թէ՛ ինչպէս Չարմինէս մօտեցաւ իր փոքրիկ քրոջ օրօրոցին և զայն օրելով ըսաւ՝ իր ձայնին համակ գուրգուրոտ շեշտ մը դնելով .

— Քնացի՛ր , մի՛ լար անուշիկ Փայլիկս , հիմայ ձայնէդ փօլիսները գալով հայրիկնիս կը տանին , ա՛յ քնացիր , երբ հայրիկը ազատի և փարա ունենայ շուկայէն մեզի պտուղ պիտի առնէ . . . :

Փօլիսներ , վայրագութեան ու անգթութեան տիպար ներկայացուցիչներ . երբէ՛ք , ա՛յո երբէ՛ք չպիտի կրնան քաւել այն մեղքը՝ որուն հեղինակները հանդիսացան . օրօրոցին մէջ ննջող անմեղ մանկիկն անգամ անոնց անունէն և ձայնէն սոսկալով կը լռէր :

Սիրելիներուս հետ անցուցած վերջին օրս էր . առաւօտուն շատ կանուխ տան վերնայարկի սենեակներէն մէկուն մէջ կինս և զաւակներս անգիտակցաբար վերջին անգամ մ'ալ զիս չըջապատած՝ մօտաւոր տխուր անցեալին վերջիշումը կրնէինք , երբ յանկարծ դուռը զարնուեցաւ ու ժգնօրէն , ամէնքս ալ տեղուած էինք : Չարմինէս կարծես զսպանակէ մը մղուած պատուհանը թռաւ և սարսափահար ինձ դառնալով՝ « հայրի՛կ , փօլիսները կուգան կոր » հօծեց : Ա՛հ , այդ վերջին սարսուռի հօծիւնին տխուր արձագանգը մինչեւ այս օր սրտէս կը լսեմ , տեսայ թէ՛ այդ անմեղ հոգին կուլար , ինչու որ փօլիսները եկած էին ու գուցէ իր հայրիկը պիտի տանէին , վա՛խ , այն օր վերջին անգամն էր որ լսած էի այդ հրեշտակ-մանկան ձայնը և տեսած անոր արցունքոտ դէմքը . այո՛ , փօլիսները եկան , սակայն փոխանակ զիս տանելու Չարմինէս , մայրն ու փոքրիկ քոյրը խլեցին գրկէս տարին ու ա՛յ չի վերադարձուցին . . . :

Ա՛խ , ո՛ւր էք արդեօք տարաբաղդ Չարմինէ՛ս . այժմ սգաւոր հայրիկդ ձեր խնկելի յիշատակը կ'ողբայ անմխիթար : Դուն որ տկար ձեռքերովդ փօլիսներու վայրագութենէն հայրիկդ կուզէիր ազատել , սակայն , աւա՛ղ , հայրիկդ չի

կրցաւ ձեզ պաշտպանել և ազատել... գիտեմ դուք ալ
բարբարոսութեան զոհերը եղաք, և ձեր նուիրական նշխար-
ները անթաղ մնացին անձանօթ հողերու վրայ: Երբ մահուան
անգութ հարուածը կընդունէիք, արդեօք փոքրիկ սիրտդ
չի բողոքե՞ց անզգայ հայրիկիդ դէմ, որ ձեր մահէն վերջ
դեռ կապրի...: Ազատուած հայրիկդ օր մը երբ փարա
ունենայ... փոխան պտուղի՝ վրէժի կարմիր ծաղիկներ նուէր
պիտի բերէ ձեզի:

Այժմ ան հիմա ողբակոծ բուռի մը նման կը շրջի ձեր
մեկնումով ամայացած և աւերուած մեր հայրենի օճախներուն
մէջ կը վայէ տխրագին՝

«Ամպեր եկան, մութը պատեց
Մինակ նսած կուլամ ես.
Սիրելիիս կորած եարիս
Սուգ ու շիւան կանեմ ես :»

ՊԵՏՐՈՍ ՊՈՆՏԱՆԻ

Զ Ո Ւ Ա Ր Ճ Ա Լ Ի Ն Օ Թ Ե Ր

Ասորագէտ մը Եգիպտագէտին առջեւ կը պարծէր թէ
«Ասորիները ելեկտրական հեռագիր կը գործածէին, վասն զի
թելեր գտնուեցան հոն»: — «Մենք ընդհակառակը, պա-
տասխանեց միւսը, թելի կտոր մըն ալ չկրցանք գտնել Եգիպ-
տոս, վասն զի անոնք անթել հեռագրութիւն կը գործածէին»:

ԿԱՐՃԱՌՈՏ ՕՐԱՑՈՅՑ 1919 ՏԱՐԻՈՅ

Լատինաց	Յունաց	ՅՈՒՆՈՒԱՐ (31 օր)	7	8
14	1	ԳՇ. ԿԱՂԱՆԴ	29	16
18	5	Շք. ձրագալոյց	30	17
19	6	† Կիր. ԾՆՈՒՆԴ	1	19
20	7	† Բ2. Մեռելոց	4	23
26	13	† Կիր. Անուանակոչութիւն Յս.ի Քր.ի	6	24
27	14	Բ2. Տօն Ս. Յովհաննու Կարապետի	13	31
30	17	Ե2. Ս. Անտօնի ճգնաւորի		
1	19	Շք. Ս. Թէոդոսի	15	2
2	20	† Կիր. Հարսանիք	17	4
4	22	Գ2. Վահանայ Գողթնացւոյն, Եւզինեայ կուսին		
9	27	† Կիր. Բարեկենդան Առաջաւորաց	18	5
ՓԵՏՐՈՒԱՐ (29 օր)			19	6
15	2	Շք. Ս. Սարգսի և Որդւոյն Մարտիրոսի	20	7
16	3	† Կիր. Հարսանիք	21	8
17	4	Բ2. Ս. Ատովմանց	27	14
18	5	Գ2. Ս. Սուքիասեանց	1	18
20	7	Ե2. Ս. Ոսկեանց Քահանայից	4	21
22	9	Շք. Ս. Իսահակայ Պարթև Հայրապետի	6	23
24	11	† Բ2. Ս. ՎԱՐԴԱՆԱՆՅ ԶՕ-ՐԱՎԱՐԱՅ ՄԵՐՈՅ, 1036 վկայից. Յիշատակ Մեռելոց և Տօն Ազգային	11	28
25	12	Գ2. Ս. Դեղնդեանց		
27	14	† Ե2. ՏԵԱՌՐՆԴԱՌԱՅ	18	5
29	16	Շք. Կ. Պոլսոյ Սուրբ Ժողովոյն. Լատինացւոց Մարտ	25	12
1	17	† Կիր. Բուն Բարեկենդան եւս Յունաց և Լատինաց.	29	16
ՄԱՐՏ (31 օր)			30	17
16	3	† Կիր. Անառակին	1	19
21	8	Ուր. Գարնանամուտ	8	26
23	10	Կիր. Տնտեսին		

Շք. Ս. 40 Մանկանց
 † Կիր. Դատաւորին
 Գ2. Լատինացւոց Ապրիլ
 † Շք. Ս. Գրիգորի Լուսաւորչի մուտն ի վերապն
 † Կիր. Գալատեան
 † Կիր. Ծաղկազարդ

ԱՊՐԻԼ (30 օր)

Աւաղ Գ2. Տասն Կուսանաց
 † Աւաղ Ե2. Յիշատակ ընթրեաց Քրիստոսի, երեկոյին ոտնալուայ
 Աւաղ Ուր. Զարչարանաց, Խաչելութեան և Թաղման
 Աւաղ Շք. ձրագալոյց
 † Կիր. Զատիկ և Աւետուան Ս. Աստուածածնի. Զատիկ եւս Յունաց և Լտնց.
 † Բ2. Մեռելոց
 † Կիր. Նոր Կիրակի
 Ե2. Լատինացւոց Մայիս
 † Կիր. Կանանչ Կիրակի
 Գ2. Հարսանիք Տաճկաց Խըտրէլէզ
 † Կիր. Կարմիր Կիրակի, հարսանիք

ՄԱՅԻՍ (31 օր)

† Կիր. Երեւման Խաչ հարսանիք
 † Կիր. Հարսանիք
 † Ե2. Համբարձուի Քրիստոսի եւս Յունաց և Լատինաց.
 Ուր. Տաճկաց Բամաղան (29)
 † Կիր. Լատինացւոց Յունիս
 † Կիր. Հողեգալուտ, եւս Յունաց և Լտնց. հարսանիք

Լ.	Յ.	ՅՈՒՆԻՍ (30 or)
15	2	† Կիր. Եղիա Մարգարէի հարսանիք
16	3	Բ ₂ . Ս. Հռիփսիմեանց
17	4	Գ ₂ . Ս. Գայիանեանց
19	6	Ե ₂ . Ս. Յովհաննու Կարապետի
21	8	† Շք. Ս. Հօրն մերոյ Գր. Լուսաւորչի ելն ի վիրապէն
22	9	† Կիր. Ամառնամուտ
24	11	Գ ₂ . Ս. Կուսանաց Նուներայ և Մանեայ
26	13	Ե ₂ . Ս. Սահակայ և Յովսեփայ
28	15	Շք. Ս. Ներոէսի Հայրապետի և Խաղայ Եպիսկ. ի Տաճկաց Իսկազան Պայրամք 3 or
1	18	Գ ₂ . Ս. Կոստանդիանոսի և մօրն Հեղինեայ, Լատինացւոց Յուլիա
5	22	† Շք. Գիւտնշխարաց Ս. Հօրն մերոյ Գր. Լուսաւորչի
6	23	† Կիր. Հարսանիք
8	25	Գ ₂ . Ս. Դանիէլի Մարգարէի
10	27	† Ե ₂ . Ս. Թարգմանչաց Սահակայ և Մերոբայ
12	29	Շք. Ս. Տրդատայ Թագաւորին մերոյ և Աշխէն տիկնոջ
13	30	† Կիր. Գիւտ տիոյ Ս. Աստուածածնի, հարսանիք

ՅՈՒՆԻՍ (31 or)

27	14	† Կիր. ՎԱՐԴԱՎԱՌ
28	15	† Բ ₂ . Մեռելոց, Տաճկաց Զիլգատէ
1	18	Ե ₂ . Ս. Եսայեայ մարգարէի
2	19	Ուր. Լատինացւոց Օգոստոս
5	23	Գ ₂ . Աթանազիների Եպիսկ. ի
7	25	Ե ₂ . Ս. Նախահարցի մերոց
9	27	Շք. Ս. Որդւոց և Թուանց Ս. Գր. Լուսաւորչի
11	29	Բ ₂ . Ս. Մակարայեցւոց, Եղիազարու և Շամունեայ
12	30	Գ ₂ . Ս. Երկոտաւան մարգարէից

ՕԳՈՍՏՈՍ (30 or)

14	1	Ե ₂ . Ս. Սոփիայ և երից դքստերաց Պիատոսի, Ելպիսի և Ադապետայ
----	---	---

Լ.	Յ.	
16	3	Շք. Ս. Գր. Աստուածաբանի
17	4	† Կիր. Հարսանիք
18	5	Բ ₂ . Ս. Եւգինէոսի
23	10	Շք. Երեսոսի Ս. Ժողովոյն
24	11	† Կիր. Բարեկենդան Ս. Աստուածածնի
30	17	Շք. Տօն Շողակաթին
31	18	† Վերափոխուի Ս. Աստուածածնի
1	19	† Բ ₂ . Մեռելոց Լատին. Սեպտեմբեր
2	20	Գ ₂ . Հարսանիք
9	27	Գ ₂ . Ս. Յովակիմայ և Աննայի
11	29	Ե ₂ . Ս. Երիմիայ մարգարէի
13	31	Շք. Ս. Առաքելոց Թովմայի

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ (30 or)

14	1	† Կիր. Գիւտ Դօմուոյ Ս. Աստուածածնի, հարսանիք
15	2	Բ ₂ . Ս. Ստեփաննոսի Տընեցւոյ, Գոհարինեայ
16	3	Գ ₂ . Ս. Մարգարէից Եպեփէլի, Եզրի, ևն.
18	5	Ե ₂ . Ս. Յովհաննու Կարապետի
20	7	Շք. Նիկիոյ Ս. Ժողովոյն
21	8	† Կիր. Ծնունդ Ս. Աստուածածնի, Բարկինդն. Ս. Խաչի
24	11	Գ ₂ . Աշնանամուտ
28	15	† Կիր. ԽԱԶՎԵՐԱՅ
29	16	† Բ ₂ . Մեռելոց
1	18	Գ ₂ . Լատինաց Հոկտեմբեր
6	23	Բ ₂ . Ս. Մամասայ ևն.
7	24	Գ ₂ . Ս. Կուսանաց Փեփրոնեայ, Մարիանեայ, Շուշանայ
11	28	Շք. Ս. Գէորգայ, Ատոկոսի և Ռոմանոսի
12	29	† Կիր. Վարազայ Ս. Խաչ

ՀՈՆՏԵՄԲԵՐ (31 or)

16	3	Ե ₂ . Ս. Սհիյ. և Համազասպայ
18	5	Շք. Ս. Աշակերտաց Գր. ի
19	6	† Կիր. Հարսանիք
21	8	Գ ₂ . Ս. Կուսանաց Թեկղեայ, Վառվառեայ և Պեղեղեայ

Լ.	Ց.		Լ.	Ց.
25	12	Շք. Ս. Թարգմանչաց վարդապետաց մերոց Մեսրոպայ, Եղիշէի, Մովսէսի քերթողի	16	3
26	13	† Կիր. Հարսանիք	18	5
1	19	Շք. Ս. Աւետարանչաց Մատթէոսի, Մարկոսի, Դուկասու և Յովհաննու, Լատինաց Հոկտեմբեր	20	7
			21	8
3	21	Բ2. Յովսեփայ Աստուածահօր	22	9
6	24	Ե2. Ս. Խարիթեանց Արտիմեայ և Քրիստափորի, Կազինիկեայ և Ակիւլինեայ	23	10
			25	12
8	26	Շք. Ս. Երկոտասան վարդապետաց Ռեթէոսի, ևն., Տաճկաց Գաւրճ	27	14
9	27	† Կիր. ԳիիՏ ԽԱԶ, Հարսանիք	28	15
13	31	Ե2. Ս. Յովհն. Ոսկեբերանի	29	16
ՆՈՅՆՄԱՆՐ (30 օր)				
15	2	Շք. Տօն Ամենայն Սրբոց	1	19
16	3	† Կիր. Հարսանիք		
22	9	Շք. Ս. Հրեշտակապետաց Գաբրիէլի և Միքայէլի	3	21
23	10	† Կիր. Հարսանիք	4	22
29	16	Շք. Ս. Առաքելոց Անտրէի և Փիլիպպոսի	5	23
30	17	† Կիր. Բարեկենդան Յիսնակի	6	24
1	18	Բ2. Լատինացւոց Դեկտեմբեր		
4	21	Ե2. Ս. Աստուածածնի երկցամաց ի տաճարն	7	25
			8	26
6	23	Շք. Ս. Իր. ի սքանչելագործի	10	28
7	24	† Կիր. Հարսանիք		
8	25	Բ2. Ս. Կուսանաց Յուլիանեայ և Վասիլուհւոյ		
11	28	Ե2. Ս. Կղեմայ Հայրապետին		
13	30	† Ս. Թադէոսի և Բարթողիմէոսի	11	92
ԴԵՆՑԵՄԱՆՐ (31 օր)				
14	1	† Կիր. Հարսանիք		

Գ2. Ս. Մինասայ, Երմոգինեայ, Գրաբոսի և Կամաւոր աղքատաց Յովհաննու և Ալիքսիանոսի	
Ե2. Ս. Հարցն Եգիպտացւոց	
Շք. Ս. Նիկողայոսի Տրպատին	
Կիր. Բարեկենդան, Ս. Յակովբայ պահոց, հարսանիք	
† Բ2. Տօն Յղութեան Ս. Աստուածածնի յԱննայէ	
Գ2. Զմեռնամուտ.	
Ե2. Ս. Եւստաքէոսի, Ռգսենտիոսի ևն. Լատ. ԾՆՈՒՆԴ	
Շք. Ս. Յակոբայ Մծբնայ Տրպատին, Մարուքէի ճգին Մելիտոսի Եպիսկոպոսի	
† Կիր. Հարսանիք	
Բ2. Ս. Իգնատիոսի, Ադդէի, Մարութայի	
Ե2. Ս. Կուսանաց Ինդոսի, և Դոմնայի, Լտ. կաղանդ և Տարեմուտ 1920ի	
Շք. Ս. Արգարու Թագւրին	
† Կիր. Հարսանիք	
Բ2. Ս. Դաւթի մարգարէի և Յակովբայ առաքելոյն	
Գ2. Ս. Ստեփանոսի նախաւկային	
Գ2. Յունաց ԾՆՈՒՆԴ	
Ե2. Ս. Առաքելոց Պօլոսի և Պետրոսի	
Շք. Ս. Որդւոց Որոտման Յակոբայ առաքելոյն եւ Յովհաննու աւետարանիչին	
† Կիր. Բարեկենդան Ս. Ծննդեան	

ՕԳՏԱԿԱՐ ԳԻՐՔ ՄԸ.— ԳԱՄԵՐ փոքրիկ ճամբորդը Արեւելքի վեջ, հեղինակութիւն ՍԻՄՈՆ ԳԱԲԱՄԱՆՆԻ. Ամէն մարդու ընթերցման արժանի հատոր մը, մասնաւորապէս յանձնարարելի է բոլոր դպրոցներու:

ԴՆՁ Է ԳՐԱՏՈՒՆ ՄԸ

Գրատուն մը գրասեփն եւ դպրոցականին համար մատուցի մը նուիրականութիւնը ունի: Ան կը մասակարարէ միտքի լոյս եւ հոգիի սնունդ: Գրատունը ազգի մը յուսանորութեան լաւագոյն միջոցներէն մէկն է: Արդի ժամանակի պահանջներուն համեմատ կազմուած այսպիսի հաստատութիւն մը կը կատարէ կարեւոր դեր մը բնդհանուրին զարգացումի տեսակետով: Ֆրանսա փառքով պիտի յիշատակէ միշտ այն ակադեմական հոյակապ միտքերը, որոնք կը կոչուին Առման Գոլէն, Հաւէր, Ֆելիքս Ալգան եւ նմաններ: Անոնց հրատարակութիւնները ի՛նչ կարօտով փնտնեցինք պատերազմի սեւ օրերուն մեզ եւ ամենէն վտիտ մէկ պրակին ամենէն անհաւատալի գիրք տուինք:

Ս. ԳԱՐԱՄԱՃԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ լաւ բնութեամբ ըլլալով այսպիսի հանրօգուտ ձեռնարկի մը կարեւորութիւնը, պատիւ ունի յայտարարել մեր սիրելի Ազգին թէ ձեռնհաս է գոհացում տալ ամէն գրեմական խնդրանքներուն, ուստի ջերմապէս կը հրաւիրէ դիմել իր հասցեին, որ է

Ս. ԳԱՐԱՄԱՃԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

Կ. Գոյիս, Չափմասնորար, աղբիւրին մօտ, թիւ 50

ԿԱՐՆԻՈՐ ՁԵԿՈՅՑ.— Գրատունը կեդրոնացեալի է Գ. Գալաֆեանի, Յ. Թ. Հինդլեանի, Գ. Ա. Մալաթեանի, Միհրան Յովհաննէսեանի նման շատ սիրուած եւ սիրողական հեղինակներու, նոյնպէս ՓԱՐՈՍ Հրատարակչական Ընկերութենէն լոյս տեսած Գեորգ-Մեսրոպի Ազգ. Պատմութիւններու դասընթացին եւ նոյն հեղինակին Հայ Սկիզբուցուց Պատմութեան հատորներուն, որոնք կարճ ժամանակի մը մեզ այնչափ մեծ բնդունելութիւն գտան մեր մեզ:

BIBLIOTHEQUE NATIONALE DE FRANCE

3 7513 02061073 8

